

Στο όνομα του παρελθόντος

*Εγχειρίδιο πολέμου με αφορμή την
ερευνητική του γραφείου STAR*

Στο όνομα του παρελθόντος

Εγχειρίδιο πολέμου με αφορμή την ερευνητική του γραφείου STAR

Κανακόπουλος Θεόδωρος

Επιβλέπων Καθηγητής :

Παναγιώτης Τουρνικιώτης

Τομέας Θεωρίας της Αρχιτεκτονικής

Διάλεξη Ε.Μ.Π | Φεβρουάριος 2016

Σχετικότητα
του
παρελθόντος

6 7
8 9 10 11
12 13 14 15
16 17 18 19
20 21 22 23
24 25 26
27 28

Mirador
Del
Palmeral

6 7
8 9 10 11
12 13 14 15
16 17 18 19
20 21 22 23
24 25 26
27 28

εισαγωγή

6 7
8 9 10 11
12 13 14 15
16 17 18 19
20 21 22 23
24 25 26
27 28

Διακίνωση

*Εισαγωγή – υπόθεση
εργασίας οι STAR
strategies + architecture.*

*Beatriz Ramo
(βιογραφικό)*

6 7
8 9 10 11
12 13 14 15
16 17 18 19
20 21 22 23
24 25 26
27 28

απόρρητα

6 7
8 9 10 11
12 13 14 15
16 17 18 19
20 21 22 23
24 25 26
27 28

περιεχόμενα

Cronocao

29 30 31 32
33 34 35 36
37 38 39 40
41 42 43 44
45 46 47 48
49 50 51
52 53 54 55
56 57 58 59

Casus Belli

*In the name of the Past,
Countering the Preservation
Crusades*

*Πολυπλοκότητα και αντίφαση
στην αρχιτεκτονική*

9 ανεξάρτητα κείμενα

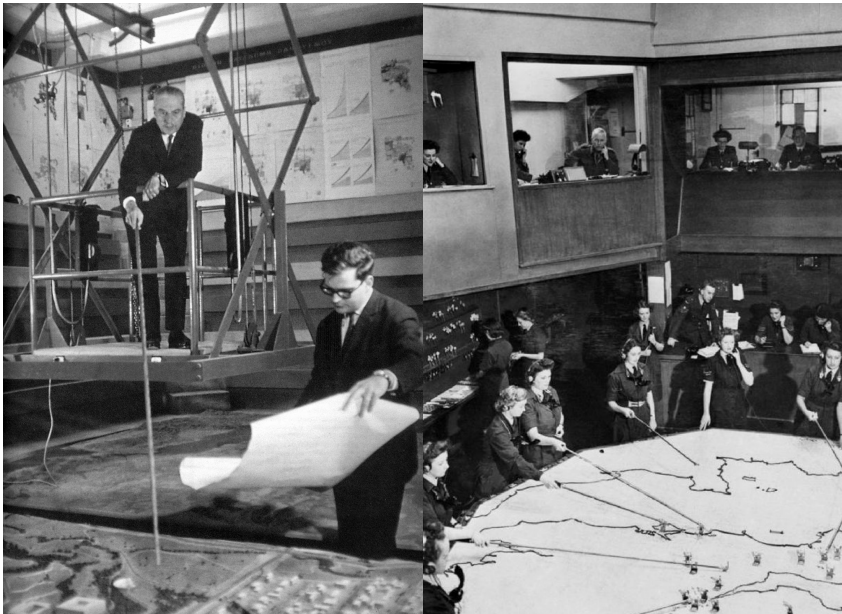
29 30 31 32
33 34 35 36
37 38 39 40
41 42 43 44
45 46 47 48
49 50 51
52 53 54 55
56 57 58 59

Ad Pacem

Η αλήθεια και το βέβηλο

29 30 31 32
33 34 35 36
37 38 39 40
41 42 43 44
45 46 47 48
49 50 51
52 53 54 55
56 57 58 59

βιβλιογραφία

Α.

Το παρόν έγγραφο αφορά τη συζήτηση για τη διαχείριση του κτιστού παρελθόντος στα πλαίσια της αρχιτεκτονικής και της πόλης. Αφορμή για αυτό ήταν το αρχιτεκτονικό γραφείο STAR strategies + architecture, στο οποίο θα αναφερθούμε εκτενώς παρακάτω. Η δομή του κειμένου ακολουθεί τη θεματολογία ενός εγχειριδίου πολέμου όπως αναφέρεται και στον τίτλο. Το εγχειρίδιο προσπαθεί να υποδείξει τον τρόπο με τον οποίο κανείς ανοίγει μέτωπο – όχι ευτυχώς με το κόστος ανθρώπινων ζωών – αλλά με την προοπτική σύγκρουσης εννοιών προκειμένου αυτές να ξεγυμνωθούν από το καθιερωμένο, από το κουκούλι των κατασκευασμάτων που τις προστατεύουν, κάνοντας πρόδηλη την ουσία τους. Ακολουθείται έτσι μια τυπικότητα στις ονομασίες του κεφαλαίου που αναφέρεται πέρα από τον πρόλογο σε μια λογική προκήρυξης πολέμου - μια χρονική δομή της αφήγησης.

Ενδεικτικά επεξηγούνται :

Διακοίνωση

Ο όρος διακοίνωση χαρακτηρίζει την οποιαδήποτε προφορική ή γραπτή γνωστοποίηση ή κοινοποίηση. Στις διεθνείς διπλωματικές σχέσεις με τον όρο διακοίνωση (διεθνής όρος: note ή nota) χαρακτηρίζεται κυρίως το έγγραφο που ανταλλάσσεται μεταξύ του Υπουργείου Εξωτερικών μίας Χώρας και των «εν τη Χώρα» διπλωματικών αντιπροσώπων (π.χ. Πρεσβευτών κ.λπ.) άλλων Χωρών.

Casus Belli

Η φράση αυτή που εξακολουθεί να χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα, εις της λατινικής γραμματείας (Ρωμαϊκό δίκαιο) προερχόμενη, λέγεται επί παντός «γεγονότος» (συμβάντος) δυνάμενου να προκαλέσει πολεμική εμπλοκή μεταξύ δύο κρατών ή συνασπισμού κρατών έναντι τρίτου ή άλλου συνασπισμού. Όπως, σε περιπτώσεις προσβολής Ηγεμόνων ή άλλων Αρχηγών κρατών, διπλωματικών αντιπροσώπων, ή σε αιφνίδια κατάληψη ξένου εδάφους ή προσβολής άλλων κυριαρχικών δικαιωμάτων κ.λπ.

Λόγω δε της σοβαρότητας του όρου αυτού απαραίτητη κρίνεται η σχετική διακοίνωση που θα πρέπει όμως να έχει προηγηθεί και επίσημα να έχει γνωστοποιηθεί η απαίτηση του προσβάλλοντος. Έτσι με τον όρο αυτό, που δεν αποτελεί ιδιαίτερο διπλωματικό έγγραφο, χαρακτηρίζεται συγκεκριμένη πράξη ως «απειλή».

Ad Pacem

Ο όρος πέρα από τη σημασία που κατέχει για την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, εκφράζει και τη θέληση για την ειρήνη. Η ειρήνη αποτελεί φυσική κατάσταση στην κοινωνική ζωή του ανθρώπου κατά την οποία οι σχέσεις λειτουργούν αρμονικά και χωρίς βίαιες αντιπαράθεσεις.

Α. Ο Κωνσταντίνος Δοξιάδης και ο Αλέξανδρος Τομπάζης μοιάζουν κι αυτοί να βρίσκονται σε ένα δωμάτιο ελέγχου, παρόμοιο με αυτό δίπλα. Η σύνταξη ενός σχεδίου πόλης - ένα σχέδιο μάχης της RAF

I.

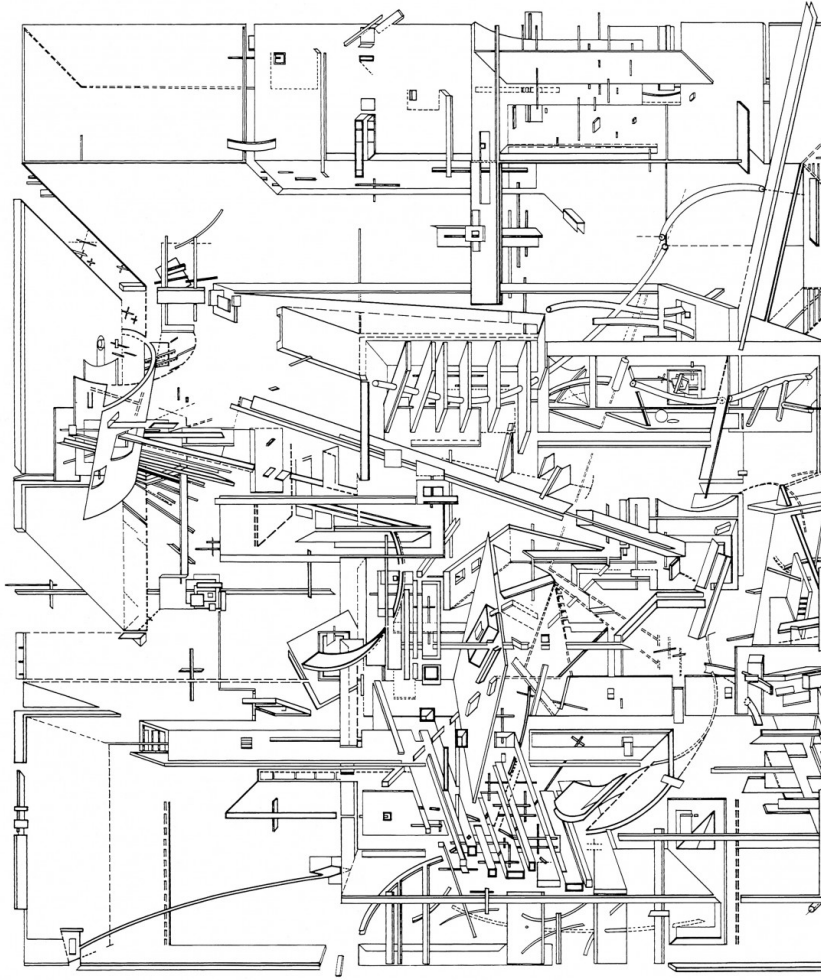
[...] Δες για παράδειγμα μια εγχείρηση. Όταν συμβουλευέσαι το γιατρό, όταν ξαπλώνεις στο κρεβάτι της κλινικής, όταν μιλάς στη νοσοκόμα, είσαι ακόμα υποκείμενο, στο κέντρο της πραγματικότητας. Μα τεντωμένος στο τραπέζι, είσαι ένα έπιπλο στο εργαστήριο του μάστορα γι' αυτούς που είναι γύρω σου, τους θεατρίνους με τις μάσκες. Ότι απομείνει από σένα είναι το κορμί σου, το «εσύ» έχει αποσυνρθεί.¹

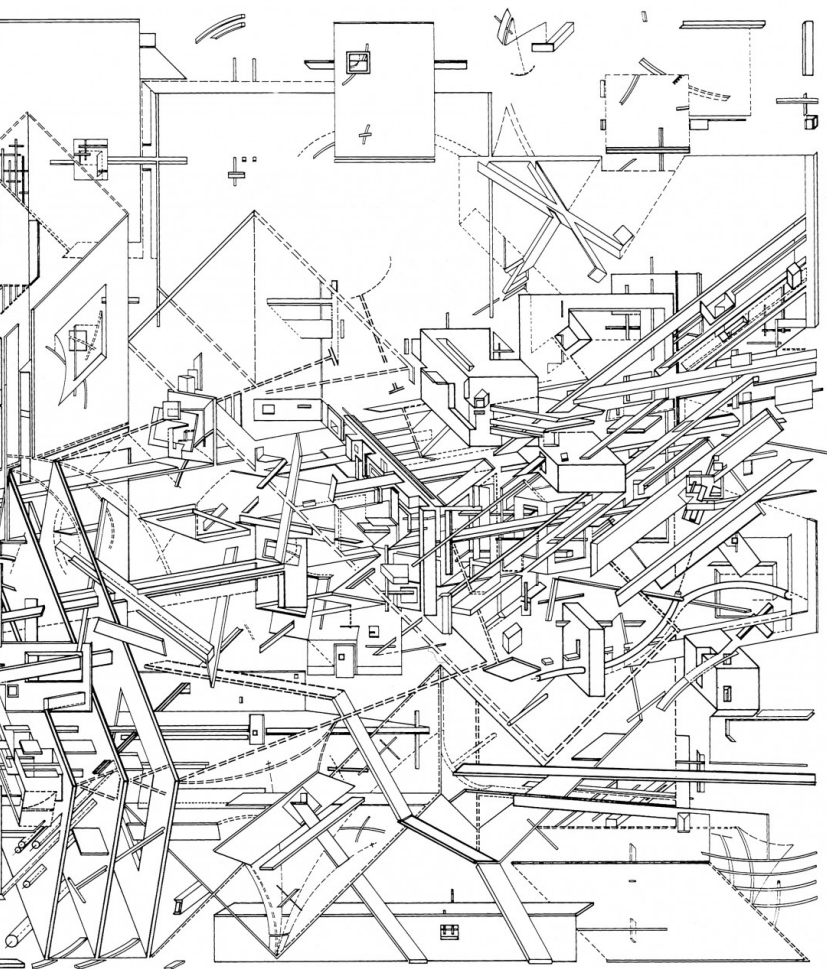
¹ Τ. Σ. Έλιοτ (1997) *Κοκταίηλ πάφτυν*. Εκδόσεις Γκοβόστη : Αθήνα.

Τα λόγια του ψυχιάτρου μέσα από τη γραφή του Έλιοτ περιγράφουν με χαρακτηριστικό τρόπο μια κατάσταση. Και ενώ σίγουρα, ο ποιητής δεν θα είχε τέτοιους σκοπούς όταν έγραφε το έργο, αυτή η κατάσταση θεωρείται η ιδανική όταν καλούμαστε να επεξεργαστούμε και να στοχαστούμε ζητήματα. Αντικείμενα και όχι πρόσωπα. Στη γραμμή της ορθολογικής ανασύνταξης και του οικονομικού πραγματισμού όπου ένα συν ένα μας κάνει δύο, απομακρυνόμαστε από το ποιο είμαστε, ή τουλάχιστον έτσι ελπίζουμε, προσπαθώντας να δούμε μάτια τριγύρω μας. Στη βάση αυτής της λογικής, στεκόμαστε θεατές μιας πραγματικότητας την οποία και δεν μπορούμε να διαχειριστούμε. Πραγματικότητα που ζούμε στο τώρα όμως αφορά το «πριν» και το «μετά» μας – πριν και μετά την εγχείρησή αν θέλετε. Αυτή η αμφισημία του παρόντος είναι που κάνει τις πράξεις μας πιο κρίσιμες από ποτέ.

Το παρελθόν είναι κι αυτό μια πραγματικότητα ανάμεσα στις πολλές που ζούμε καθημερινά και ενώ το έχουμε περάσει από μηχανογράφηση με την διαρκή συντήρησή του στα όρια της στιγμής ιστορίας με σελίδες εκτός ύλης, αυτό μας ανατροφοδοτεί. Η τροφοδοσία, ωστόσο, δεν περιλαμβάνει τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο από την υπόσταση που του έχουμε οι ίδιοι δώσει. Αναπαράγουμε, δηλαδή, το ποιο είμαστε, κατασκευάζουμε το μελλοντικό Εγώ μας. Η διαπίστωση αυτή μας βάζει σε περιπέτειες όπου η α priori επιστημονικότητα του λόγου και ο εξορθολογισμός των ανθρώπινων πράξεων, λες και ήταν δεδομένα σε όλα τα στάδια της ανθρώπινης ύπαρξης, μπαίνουν σε δεύτερη μοίρα. Εξάλλου, δεν μπορούμε να απαρηθηθούμε ούτε το «πριν» ούτε το «μετά» μας, εμείς το πλάθουμε με κριτήριο αυτό που είμαστε τη δεδομένη στιγμή λες και ζούμε σε παράλληλο σύμπαν, οπότε μένει ένα πράγμα να προσδοκούμε σε βλέμμα κριτικό και οξυδερκές.

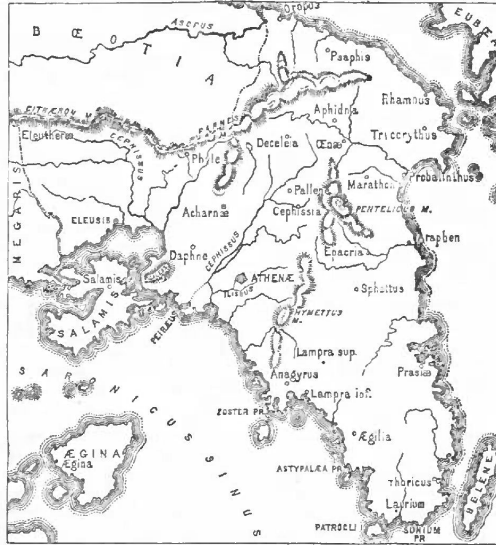
Κενό βλέμμα βλέπει το κενό και μόνον αυτό.

B.

┌
B. Οι χρονικές
τομές του Libeskind
όπου η επιφάνεια
αντιπαραβάλλεται με το
προοπτικό βάθος και
το παρελθόν της πόλης
με τις μελλοντικές της
δυνατότητες μας θυμίζουν
αυτές τις σκέψεις.

Sketch Map of Attica.

Γ.

Η εισήγηση σε ένα τόσο μεγάλο θέμα, όπως αυτό της διαχείρισης του παρελθόντος - κυρίως του κτιστού- απαιτεί όπως και σε κάθε περίπτωση μια μακροσκοπική αναζήτηση ή αλλιώς μια εκδήλωση της πρόθεσης - μια αφετηρία - όπου φανερώνεται από ποια σκοπιά το εξετάζουμε. Στη δική μας περίπτωση ως αφετηρία ορίζεται η πόλη. Από τί αποτελείται ωστόσο η πόλη; Ποια είναι η «αρχή» της; Το μεγάλο διακύβευμα φαίνεται να ξεκινά τη στιγμή που οι άνθρωποι αποφάσισαν να ζήσουν μαζί. Έννοια πολύ πιο απλοϊκή από ότι γράφεται. Από τον συνοικισμό² και την πρώτη αστικοποίηση στην αρχαιότητα - κάμποσα χρόνια πριν την καθιέρωση της Αθήνας ως τη μία και μοναδική πόλη στο λεκανοπέδιο της Αττικής - μέχρι και τη γιγάντωση των πόλεων και των δικτύων της σε megacities³, οι πολίτες καλούνται να

συνυπάρχουν σε ένα σύνολο. Το πώς και το τί είναι αυτό το σύνολο είναι μία συζήτηση που βγαίνει από τα νοητά όρια τούτου του κειμένου και του ειρμού του. Και αυτό όχι μόνο επειδή απαιτείται χώρος και χρόνος για να περιγραφεί στην πλήρη εκδοχή του, αλλά περισσότερο επειδή αυτό βιώνεται καθημερινά και από την πρώτη στιγμή που γεννιόμαστε σε αυτό τον κόσμο. Εκτός λοιπόν αν θέλουμε να προσεγγίσουμε ένα σύνολο επιστημονολογικά, σκεφτόμαστε το τί γνωρίζουμε βιωματικά μέσα στους συνοικισμούς μας - τον πατέρα, τον συγγενή, τον γείτονα, τον ξένο. Η παρουσία αυτού του συνόλου δεν υπήρξε ποτέ μονοσήμαντα κοινωνική. Κάθε άλλο, η κοινωνική της υπόσταση αναγνωρίστηκε και αναλύθηκε πολύ αργότερα ασχέτως αν αποτελούσε τη βάση των υπολοίπων. Η σύγχρονη σε μας θεωρία του Φρόυντ για τον διαχωρισμό και συνάμα την ένωση του Εγώ με το περιβάλλον αλλά και το Αυτό είναι ενδεικτική. Η αντίληψη, έτσι, των σχέσεων ανά άτομο ή μέσα σε ένα σύνολο ατόμων, δεν αποτελούσε όπως κι εκείνος υποδεικνύει μια de facto στατική κατάσταση. Αντιθέτως στο μικροσκόπιο των

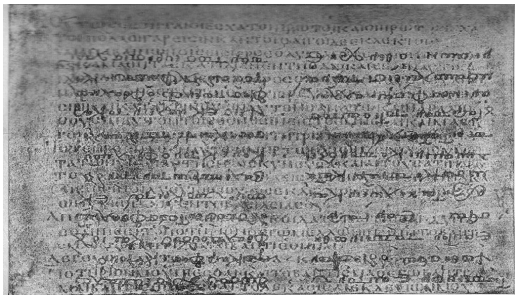
² Η έννοια του «συνοικισμού» περιγράφεται στο βιβλίο Η αρχαία πόλη του Γιώργου Σαρηγιάννη από τις εκδόσεις του ΕΜΠ στα πλαίσια του μαθήματος Ιστορία της Πόλης και της Πολεοδομίας στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ. Περιγράφεται ως η μετάβαση των κοινωνιών από κώμες σε πόλεις, γεγονός που περιλαμβάνει την αλλαγή στην διοικητική, οικονομική, πολιτική, δικαστική και θρησκευτική τους βάση.

³ Μία ή παραπάνω μητροπολιτικές περιοχές που συνδιαμορφώνουν μια υπερ-μητροπολιτική περιοχή που ο πληθυσμός της ξεπερνά τους 10

εκατομμύρια κατοίκους. (πηγή: Wikipedia)

Δ.

Ε.

Γ. Η Δωδεκάπολις του Κέρκροπα, η Αττική στην αρχή της δεύτερης χιλιετίας. Η σταδιακή συγκέντρωση όλων των εξουσιών σε μία πόλη, αυτή της Αθήνας, έφερε καθοριστικές αλλαγές στην κοινωνική και πολιτική δομή της πόλης.

Δ. Απορημένος και μάλλον σαστισμένος ο Jacques Tati υποδούμενος τον Monsieur Hulot - στην ταινία που έγραψε και σκηνοθέτησε ο ίδιος - παρακολουθεί την νέα φάση στην οποία έχει επέλθει η κοινωνία.
-στημιούτυπο από την ταινία *Playtime* (1967)

Ε. Ο Παρθενώνας αγνώριστος ανάμεσα σε ερείπια και κτίρια. Φαίνεται η Ακρόπολη να «αξιοποιείται» στο έπακρο την περίοδο της Τουρκοκρατίας ως κάστρο. Ένα χαρακτηριστικό δείγμα ημι - αττικού παλιόμψηστου που χάρθηκε.

κοινωνικών σχέσεων, υπάρχει μια δυναμική εξέλιξη η οποία συσχετίζεται τόσο με την ηλικία του ατόμου αλλά και την εξελικτική φάση στην οποία βρίσκεται η κοινωνία⁴.

Οι πόλεις δεν είναι ανεξάρτητες από αυτήν την διαδικασία της εξέλιξης, αντιθέτως τη φανερώνουν ίσως με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο · την αλλαγή. Από την πρώτη εμφάνιση τους, όπως αναφερθήκαμε και παραπάνω, οι πόλεις μεταβάλλονται, χωρικά παραγωγικά, κοινωνικά και πολιτικά. Η μεταβολή αυτή αναλογικά με το γεωγραφικό χώρο είναι διαφορετική. Και αυτό συμβαίνει όχι απαραίτητα λόγω διαφορετικών γεωμορφολογικών ή περιβαλλοντικών συνθηκών αλλά κυρίως λόγω των διαφορετικών ταχυτήτων με τις οποίες κινείται ο κάθε συνοικισμός⁵, είτε αυτό το ονομάζουμε γειτονιά είτε πόλη είτε κράτος. Δεν μπορούμε να σκεφτούμε λοιπόν, το *modus operandi*⁶ των πόλεων ως ένα μηχανισμό όπου η εισαγωγή και η εξαγωγή «δεδομένων» είναι ο τρόπος λειτουργίας του αλλά και ο λόγος ύπαρξής του, καθώς τότε θα μιλούσαμε για πόλεις μονολειτουργικές και μονοσήμαντες, ασύμβατο με ότι έχουμε στο νου μας. Η πόλη δεν είναι ένα πράγμα είναι πολλά. Κι ενώ δεχόμαστε την παραδοχή ότι ο χώρος δεν επιδέχεται διπλό γέμισμα⁷, οι πόλεις αναμφισβήτητα διαμορφώνονται από μια διαδικασία επάλληλης κάλυψης παρόμοια με αυτή των κερραμιδιών - το ένα αντικείμενο δεν μπορεί να σταθεί δίχως το άλλο, αλλά δεν μπορεί να εκπληρώσει και τον λειτουργικό του στόχο αν δεν βρίσκεται μέσα σε ένα σύνολο παρόμοιων αντικειμένων. Είναι αυτή η διαμόρφωση στρωμάτων⁸ που μεταφορικά αλλά και κυριολεκτικά συνθέτει το έδαφος, ένα σύστημα στο οποίο βαδίζουμε, ζούμε και χτίζουμε.

4 Sigmund Freud (2013 [1930]) *Η Δυσφορία μέσα στον πολιτισμό*. μτφ. Πατσογιάννης Βασιλείος. Εκδόσεις Πιλέθρον : Αθήνα.

5 Άμος Ράποπορτ (2010) *Ανώομη αρχιτεκτονική και πολιτιστικοί παράγοντες*. μτφ. Δημήτρης Φιλιππίδης. Εκδόσεις Μέλισσα: Αθήνα.

6 *Modus operandi*, είναι λατινική φράση, σημαίνει τρόπος του λειτουργείν και συνοψίζει όλες τις εφαρμοσμένες αρχές, μεθόδους, πρακτικές λειτουργίας με τις οποίες ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο (π.χ. μια επιχείρηση) ενεργεί (πηγή : Wikipedia)

7 Ομοίως με 4

8 Η άποψη για τη στρωματογραφία της πόλης αναφέρεται από τον Π.Τουρνικιώτη στην διάλεξη του στις 9/12/2014 με τίτλο *Μεταβαλλόμενες κεντροτότητες : Ίχνη τόπου και ιζήματα χρόνου στην Αθήνα στο Εθνικό Κέντρο Ερευνών στην Αθήνα*

Έχοντας τα παραπάνω στο νου, το πέρασμα από την πόλη στην αρχιτεκτονική δεν απαιτεί κάποια εξεζητημένη θέση. Αντιθέτως, όταν μιλάμε για αλλαγή των πόλεων αυτό υπονοεί αυτόματα την αλλαγή του κτιστού, την προσχώρηση σε ένα αρχιτεκτονικό στυλ, στην απόρριψη μιας άλλης κτιστής νοοτροπίας ή και στην αναγωγή μιας αρχιτεκτονικής σε λατρεία *magnum opus*⁹ η οποία βασιζείται συνήθως στο φανταστικό. Οι σχέσεις, όπως περιγράφηκαν, μπορεί να είναι διαζευκτικές ή και συζευκτικές μέσα στην πόλη. Σε κάθε περίπτωση, τα παραπάνω συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους και εξετάζονται στα πλαίσια της αρχιτεκτονικής ιστορίας και της ιστορίας των πόλεων. Οι διαζευκτικές και συζευκτικές σχέσεις μέσα στην πόλη είναι αυτές που θα μας απασχολήσουν κατά κύριο λόγο. Φανερώνουν άλλοτε αντίθεση άλλοτε συμπαράθεση¹⁰, έννοιες οι οποίες συσχετίζονται, εκτός των άλλων, με το θάνατο και με τη συνύπαρξη αντίστοιχα. Οι πράξεις αυτές νομιμοποιούνται μέσα από την ηθική που διαμορφώνει το δίπολο το καλό και το κακό. Αυτή η αναζήτηση του «καλού» και του «κακού» στην ιστορία της ανθρωπότητας αναδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντική¹¹ και θα μας απασχολήσει μέχρι και το τέλος του παρόντος εγγράφου.

Έτσι, ακόμα κι αν υποθέσουμε ότι σε κάθε περίοδο της σύγχρονης ανθρώπινης ιστορίας είχαμε δύο ειδή αρχιτεκτονικής αντίπαλα ή συνυπάρχοντα, η διάκριση «καλής» και «κακής» αρχιτεκτονικής μέχρι και τη δεκαετία του 80'-90', παρά ταύτα ήταν θολή. Η εμφάνιση του μοντέρνου κινήματος και η ανάδειξη της μοντέρνας αρχιτεκτονικής στα μέσα του 20ου αιώνα, συγκρούστηκε πολλές φορές είτε σε συσχετισμό με τα νεοκλασικά ιδεώδη της Δύσης είτε και με την

9 Η φράση *magnum opus* προέρχεται από τη λατινική γλώσσα και χρησιμοποιείται στη φιλολογία της τέχνης (ζωτικές, γλυπτά, μονογραφίες κλπ) για να περιγράψει το θεωρούμενο μεγαλύτερο, καλύτερο, ή ευρύτεως γνωστότερο έργο ενός καλλιτέχνη, συγγραφέα, συνθέτη ή άλλου τεχνίτη. (πηγή: Wikipedia)

10 Ως συμπαράθεση αναφέρεται το άθροισμα δύο ή περισσότερων στοιχείων τα οποία μπορούν να αναφερθούν χωρίς να είναι απαραίτητος ο προσδιορισμός της σχέσης μεταξύ τους. Το αντίθετο της συμπαράθεσης στη γλωσσολογία, αναφέρεται από τον Α. Χριστίδη, το σύστημα.

11 Η διάκριση σε καλό και κακό συμβαίνει ανάλογα με τις αξίες που φέρει η κοινωνία ή το άτομο. Η διαπίστωση αυτή του Νίτσε, πέρα του ότι στηρίζει την κριτική ενάντια στην «αλήθεια» των φιλοσόφων του 19ου αιώνα, προσπαθεί να αποσυνθέσει από την παγίωση και τον δογματισμό που αυτή (η αλήθεια) κρύβει.
-Φρίντριχ Νίτσε (1999 [1886]). Πέρα από το Καλό και το Κακό. Μτφ. Ζήσης Σαρίβας. Νησίδης: Αθήνα.

Bush : “You’re either with us, or against us”

-Voice of America, 21-9-2001

Στ.

Z.

εκάστοτε τοπική αρχιτεκτονική των διαφορετικών τόπων, διαμορφώνοντας σχέσεις παλαιών και νέων αρχιτεκτόνων. Ενώ βρήκε, λοιπόν, πολλούς υπέρμαχους αλλά και αμφισβητίες, δεν κατάφερε να διαμορφώσει ευδιάκριτα δίπολο καλού – κακού, δεν κατάφερε δηλαδή να πείσει με ξεκάθαρο τρόπο στην αρχιτεκτονική θεωρία αλλά και στην πράξη. Η κριτική του μοντέρνου και το μεταμοντέρνο είναι και η απόδειξη των ανωτέρω. Πιο ξεκάθαρος, ωστόσο, φαίνεται να είναι ο ζητούμενος διπολισμός στις μέρες μας. Κι ενώ η σύγχρονη αρχιτεκτονική αμφιταλαντεύεται περισσότερο από ποτέ, μια άλλη αρχιτεκτονική δείχνει να κερδίζει το έδαφος στην ηθική μάχη.

Η γνώριμη αρχιτεκτονική του παρελθόντος.

Στ. Ένα κάλεσμα της σύγχρονης εποχής για συμμετοχή στον αντιτρομοκρατικό σχεδιασμό που έγινε από πρώην Πρόεδρο των Η.Π.Α. Εδώ δεν υπάρχει ενδιάμεση οδός. Υπνοείται η επιπλοκή όλων. Η διάζευξη στο έπακρο.

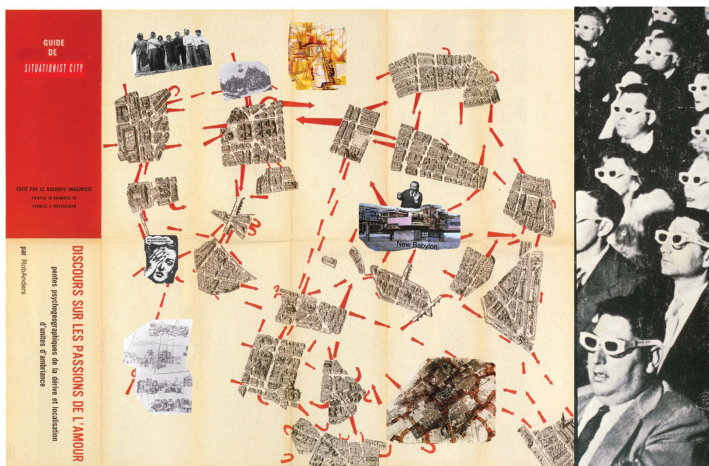
Z. Η διαζευκτική σχέση που πρότεινε ο Le Corbusier για το Παρίσι. Το Plan Voisin του 1925 με τους σταυροειδείς πύργους συνέβαλε στο κάλεσμα για ένα νέο όραμα των αρχιτεκτόνων για τις πόλεις.

Η. (κάτω) Κολλάζ από τους STAR strategies + architecture. Η δομή των Grand Ensemble που κατασκευάστηκαν μεταπολεμικά, σε συμπαράθεση με την ακτινωτή πόλη του Παρισιού. Μια γρήγορη αποτύπωση της ιδέας του Grand Paris που κατακρίθηκε από πολλούς.

H.

Stop. ↗

Θ.

Ποιο είναι όμως το παρελθόν για το οποίο συνεχώς μιλάμε; Με ποια μέσα αυτό καταφέρνει να επικρατεί; Πρωτού απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα θα σταθούμε σε έναν σιγνοθέτη. Το 1966 ο Pier Paolo Pasolini προσπαθεί να παρομοιάσει την κινηματογραφική τεχνική με τον γραπτό λόγο¹². Υποστηρίζει ότι η οπτική αναπαράσταση που συμβαίνει σε μια ταινία, είναι ότι και ο γραπτός λόγος για τον προφορικό ή πραγματικό λόγο. Έτσι, το σινεμά οργανώνει και επισημοποιεί την πραγματικότητα σε συγκεκριμένες ακολουθίες με βάση πάντα μια ορισμένη γραμματική. Χωρίς να εντυφύσουμε περισσότερο και κρατώντας τις βασικές παρατηρήσεις του Pasolini, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι καθεμία γλώσσα, κινηματογραφική ή ποιητική εμπεριέχει μια λογική οργάνωσης της σκέψης, μια αντίληψη και κατασκευή της πραγματικότητας. Μεταφέροντας αυτήν την παρατήρηση στα δικά μας

δεδομένα, η πόλη διαμορφώνεται και αλλάζει από τις κοινωνικές δυνάμεις που εκφράζονται μέσα από την πολιτική, τα οικονομικά, την αρχιτεκτονική και την ιστορία εμπλέκοντας έτσι ζητήματα τόπου, χρόνου, παράδοσης, συνηθειών και τοπικότητας. Όλες αυτές και ακόμη περισσότερες συνιστώσες λοιπόν, φέρουν θεωρητικά την πραγματικότητα της πόλης. Παρόλα αυτά δεν θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι κάθε πόλη είναι μια ταινία, με μία ενιαία γραμματική και σενάριο. Είτε πρόκειται για πόλεις εγκαταλελειμμένες είτε για τις «ιδανικές» πόλεις, μπορούμε εύκολα να εντοπίσουμε σημεία όπου ο οικονομικός παράγοντας ή το design χάνουν το ποιητικό τους βάθος. Η αρχιτεκτονική πρακτική δεν εξαιρείται από αυτόν τον αποπροσανατολισμό, αντιθέτως στέκεται και αυτή μετέωρη στις εντατικές και σύνθετες δομές των σύγχρονων πόλεων χωρίς αυτό απαραίτητα να είναι καταδικαστέο. Εξάλλου, εκεί μπορεί κανείς να διακρίνει καμιά φορά και τη σημασία των πραγμάτων από την απώλεια του νοήματός τους.

¹² Barnett, Louise K. (ed.) (1988) *Heretical Empiricism*. Bloomington: Indiana University Press.

-Pier Paolo Pasolini (1966). *The Written Language of Reality*.

I.

Iα.

Θ. Κολλάζ των Καταστασιακών για την πόλη. Η καταστασιακή περιπλάνηση (derivé) και η εναντίωση στην στατικότητα των πόλεων είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά τους.

I. - Iα. Κολλάζ του αρχιτεκτονικού γραφείου Point Supreme. Προσπαθούν να απεικονίσουν τη θραυσματική και σίγουρα αθέμιτη εντύπωση που αποτράβηκε με μία γρήγορη βόλτα στο αρχαιολογικό πάρκο και στην σύγχρονη πόλη των Αθηνών. Ένα πλέξιμο εικόνων που προσεγγίζει την δική τους πραγματικότητα.

Αυτό που θολά περιγράφεται με τη φράση «ποιητικό βάθος», γίνεται ξεκάθαρο όταν μιλήσουμε για την έννοια της αφήγησης. Αφήγηση είναι το να μαθαίνεις από μια ιστορία. Μέσα σε μία αφήγηση «οτιδήποτε παροντικό γίνεται παρελθόν και έτσι [η ιστορία] αποκτά νόημα μέσα από μια οργανωτική ακολουθία των στοιχείων»¹³. Στην πόλη, η ιστορία μπορεί να πάρει πολλές μορφές και να εμπεριέχει έννοιες και εικόνες χωρικές, στατικές ή κινούμενες. Σε κάθε περίπτωση, κάθε θραύσμα της πόλης συνδέεται με το άλλο διοχετεύοντας στον παρατηρητή την πραγματική της ουσία, μια ουσία που συνθέεται κάθε φορά διαφορετικά, εκείνη που της επιτρέπει να γίνει κατανοητή αλλά και ταυτόχρονα απαραίτητη για την χωρική εξιστόρηση που συμβαίνει σε αυτήν. Αντιλαμβανόμεσθε λοιπόν, ότι το παρελθόν δεν χρησιμοποιείται μόνο για τον χρονικό προσδιορισμό ενός αντικειμένου, αλλά μπορεί κάλλιστα να υποδηλώσει το συνεκτικό.

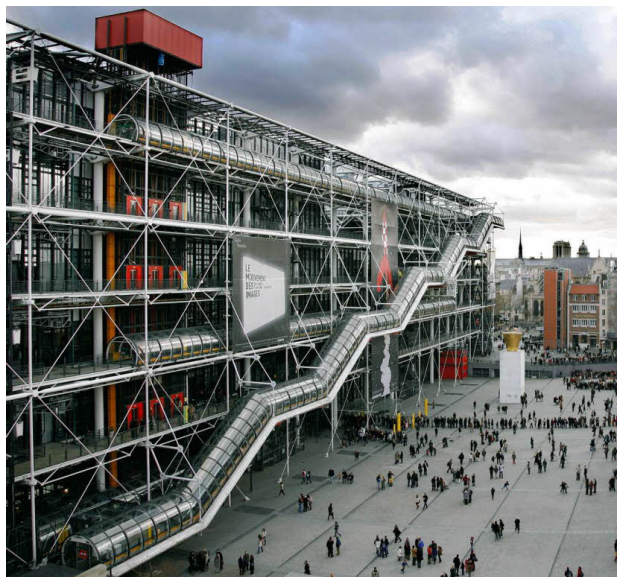
Αυτή η συνεκτικότητα του παρελθόντος, όπως εξηγήθηκε στα πλαίσια της πόλης και του πραγματικού δεν είναι γραμμική. Αντίθετα με το σινεμά, δεν μπορούμε να αναμένουμε μια γραμμική διαδοχή¹⁴ με μία και μοναδική συνέχεια η οποία διαπερνά τα διάσπαρτα συμβάντα στο όνομα μιας ολότητας. Αντίθετα έτσι, από τις συνέχειες και τις ομοιογένειες που έχουμε συνηθίσει να αποδίδουμε στο παρελθόν, η γενική ιστορία έτσι όπως την περιγράφει ο Φουκώ εστιάζει στα φαινόμενα ρήξης· εκείνα τα φαινόμενα δηλαδή τα οποία αναλάμβαναν οι παλιοί ιστορικοί να «απαλλάξουν» από τα συμβάντα έτσι ώστε η θεωρία της συνέχειας να έχει ουσία. Πρόκειται για αυτήν την παρέμπωση¹⁵ διακοπών η οποία συντέλεσε στην αποκοπή από την αναζήτηση εμπειρικών προελεύσεων και αφετηριακών κινήτρων καθώς αναζητούσε ένα νέο τύπο ορθολογικότητας. Έτσι, όπως και ο ίδιος αναγνωρίζει, είναι κρίσιμο να μην στεκόμαστε στο πρόβλημα του θεμελίου αλλά στη προβληματική μετασχηματισμού του και της ανανέωσής του.

¹³ P. P. Pasolini (2003) *Empirismo Eretico*. Garzanti: Milano.

¹⁴ Michel Foucault (1987[1969]). *Η αρχαιολογία της Γνώσης*. μτφ. Κωστής Παπαγιώργης. Εκδόσεις Εξάντας: Αθήνα.

¹⁵ Η λέξη παρέμπωση προέρχεται από το ρήμα παρεπίπτω δηλαδή παρεμβάλλομαι, μεσολαβώ μεταξὺ δύο ή περισσότερων πραγμάτων. Αποτελεί τη βάση οργάνωσης του παρόντος εγγράφου με τη σχέση μεταξύ της ροής του κειμένου και των διακοπών (stop).

Η αναζήτηση, βέβαια, της μνήμης και της συνέχειας δεν μπορεί να αφοριστεί τόσο εύκολα. Ο άνθρωπος συνειδητοποίησε τη σημασία του παρελθόντος από τα αρχαία χρόνια. Μέσα στα πλαίσια της καθημερινότητας και της διαρκούς εξελικτικής διάστασης της κοινωνίας έπρεπε πλέον να ξεχνά και να θυμάται. Η διαπίστωση αυτή της κληρονομικότητας είναι βαθιά συνυφασμένη με την έννοια του συνοικισμού ή πιο απλά της πόλης. Περιέχει τις δομές και τις αξίες της, κάθε φορά προσαρμοσμένες. Οι άνθρωποι άρχισαν να γράφουν, να λένε ο ένας στον άλλον ιστορίες, να συνθέτουν την παράδοσή τους. Έτσι, η ενθύμηση του παρελθόντος ανάγεται ως σημαντική δραστηριότητα όχι μόνο του υποκειμένου αλλά και του συνόλου. Ενδεικτική είναι η ιστορία του Σιμωνίδη του Κείου από όπου και προέρχεται η πρώτη ένδειξη τεχνητής ενθύμησης¹⁶. Βλέπουμε έτσι, ότι η μνήμη μπορεί να ενσωματωθεί σε διαφορετικές συνιστώσες της πόλης. Η αρχιτεκτονική είναι σίγουρα μία από αυτές καθώς διεκδίκησε δικαίως χώρο είτε ως φρόντο είτε ως αυτούσιο μνημονικό έργο, κάτι στο οποίο θα εξελιχθεί αργότερα¹⁷, το μνημείο.

1β.

Το μνημείο στην πιο παλιά και «αυθεντική»¹⁸ του σημασία ορίζεται ως το ανθρωπινό δημιουργήμα για την διαίωνηση των ανθρώπινων πράξεων και γεγονότων στις μελλοντικές γενιές. Η αξία, ωστόσο, του «μνημείου εκ προθέσεως»¹⁹ δεν αφορούσε μονοσήμαντα τη θεματολογία που αναπαριστούσε. Αντιθέτως η πραγματικότητά του ήταν η ίδια του η υπόσταση, συνήθως αρχιτεκτονική, η οποία συνδεόταν απαρτέγκλιτα με το τοπίο. Ο στόχος της ενθύμησης οδηγούσε σε μια χρονική επανάληψη για την διατήρηση και λειτουργία του. Τη σημερινή εποχή, βέβαια, το μνημείο ως πραγματικότητα

1δ.

16 Η ιστορία βρίσκεται στην εισαγωγή του παρακάτω βιβλίου Frances A. Yates (2012[1966]) *Η Τέχνη της Μνήμης*. μτφ. Άρης Μπερλής. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης: Αθήνα.

17 Θα μπορούσε κανείς να το δει στο Παρίσι του Ναπολέοντα με τη διαμόρφωση των «αυτοκρατορικών περιπάτων» ως ένα δείγμα ενσωμάτωσης της τεχνητής μνήμης – αυτή τη φορά χειραγωγημένης – η οποία δεν αναφέρεται στην ιστορία του υποκειμένου αλλά στην ιστορία του συνόλου και διαδραματίζεται στα πλαίσια μιας πόλης και σε ένα σύνολο πολλών μνημείων με σκοπό την παγίωση του αυτοκράτορα.

18 Η έννοια του αυθεντικού ενώ παράλληλα αναφέρεται στο πρωταρχικό και απείραχτο ταυτόχρονα παραδέχεται την μη πρωταρχικότητα του αντικειμένου, περιλαμβάνει δηλαδή ένα παράδοξο.

19 Alois Reigl (1982) *The Modern Cult of Monuments : Its Character and Its Origin*

έχει διευρυνθεί. Δεν μιλούμε και κυριότερα δεν κατασκευάζουμε πλέον «μνημεία εκ προθέσεως» αλλά «ακούσια μνημεία»²⁰. Πρόκειται δηλαδή για αντικείμενα τα οποία δεν έχουν φτιαχτεί για να ενθυμίζουν αλλά επιτρέπουν τη διαφορετική «συμβολοποίησή» τους, μια υπερβατική δομή που τους επιτρέπει να αναπαριστούν αφαιρετικά και να ταυτίζονται με παραπάνω από μία έννοιες²¹. Εδώ η απουσία του χρόνου έχει κεντρικό ρόλο καθώς η σχετική μνημονική αξία των «ακούσιων μνημείων» υποστηρίζεται σε αυτό που διαφαίνεται να είναι το κύριο μελλοντικό κριτήριο διατήρησης των πόλεων, η χρονική αξία του κτιστού²².

Οι σύγχρονες πόλεις επομένως κτίζουν το παρόν τους φυσικά μέσα από τη συνεκτικότητα του παρελθόντος. Μια διασταύρωση νέων και παλαιών, εσικεμένων και ακούσιων μνημείων. Ένα bricolage²³ που προσπαθεί να προσδιορίσει και να αυτό-προσδιοριστεί. Κι ενώ η θέση της διατήρησης, έστω και άτυπα, ήταν επιβοηθητική σε αυτή τη διαδικασία, φαίνεται ότι ο «εξορθολογισμός» και η διεύρυνσή της τις τελευταίες δεκαετίες να πασχίζουν την αναγωγή από το ήδη διενεργούμενο bricolage σε ένα διόλου φυσικό και εσικεμένο collage.

Είναι άραγε κάθε στιγμή του παρελθόντος αξιομνημόνευτη;

1γ.

1β - 1δ. Θα μπορούσε κανείς να προσέξει αυτή τη διαφορά εσικεμένου και ακούσιου μνημείου σε τρία απο τα γνωστότερα κτίρια του Παρισιού. Όλα, παρόλα αυτά, θα μπορούσαν, πέρα από το να θυμίζουν τις στρατιωτικές νίκες της Γαλλίας όπως συμβαίνει στην περίπτωση της αψίδας, να αποκτήσουν μια ιδεατή υπερβατική δομή η οποία ξεπερνά κατά πολύ τους λόγους για τους οποίους χτίστηκαν. Ο Πύργος του Άιφελ δεν είναι πλέον για τον κόσμο ένας πύργος τηλεόρασης, είναι ένα α-χρονικό σύμβολο.

20 Ομοίως με 19

21 Ομοίως με 19

22 Η χρονική αξία συνάδει με το θέμα της φθοράς η οποία είναι βασικό συστατικό της ερείπωσης και της μνημονικής αξίας ενός κτίριου. Η τελευταία περιλαμβάνει την αναγνώριση ότι το κτίριο -ως ερείπιο, δηλαδή χωρίς κάποια λειτουργία- αποτελεί δημιουργία ενός κόσμου διαφορετικού από τον δικό μας και φέρει θετική συναισθηματική φόρτιση μέσα στο χρονικό Ύψιστο της ιστορίας.

Πάνος Κούρος (1998) *Ερείπιο και Περιβάλλον. Ιστορική Ανασκόπηση και Νέες Θεωρήσεις*. Τεχνολογία, περιοδικό του Πολιτιστικού Τεχνολογικού Ιδρύματος ΕΤΒΑ 8/1998, σσ. 8-11

23 Simone Pizzagali (2011) *Beyond Editing : The Construction of Sense through the Narration of Reality*. MONU. #14 Editing Urbanism. σσ. 13 - 16

II.

STAR
strategies + architecture

Η διαχείριση του παρελθόντος θα μπορούσε να έχει μια διαφορετική εισαγωγή από αυτή που προηγήθηκε. Η ιστορική ανασκόπηση είναι τουλάχιστον ελκυστική. Κυρίως, διότι δεν είναι μια κουβέντα η οποία ξαφνικά ξεκινάει τον 21ο αιώνα και δεν περιορίζεται προφανώς στα όρια των αρχιτεκτόνων και αρχαιολόγων. Είναι μια συζήτηση που ξεκίνησε πολλές φορές και εσικεμμένα ίσως και επιπόλαια κατέληξε σε αποφάσεις, οριστικές και «αμετάκλητες», μέχρι αυτές να αναθεωρηθούν την επόμενη δεκαετία από την επόμενη γενιά. Η διατήρηση ως έννοια μπορεί αποτελέσει λέξη κλειδί · κι αυτό καθώς το κτιστό παρελθόν δεν είχε εξισωθεί ποτέ ξανά με την σύγχρονη αρχιτεκτονική. Σκοπός βέβαια δεν είναι να παρουσιαστεί σε αυτά τα πλαίσια μία νέα γενιά ή η νέα τάση διαχείρισης του παρελθόντος. Είναι γνωστό ότι το τώρα καταγράφεται και αξιολογείται αργότερα. Αυτό όμως που θα άξιζε περισσότερο θα ήταν μία νύξη για τις τάσεις που εμφανίζουμε μέχρι τώρα γύρω από αυτό το θέμα στην αρχιτεκτονική, να ενωθούν όσες τελείες μπορούν να ενωθούν.

Σε αυτή την προσπάθεια χρειαζόμαστε έναν κορμό. Η υπόθεση εργασίας ξεκινάει από μια ερευνητική ενός γραφείου στο Ρόττερνταμ, τους «STAR strategies + architecture». Το γραφείο αυτό, καινούριο σχετικά, κοιτά την αρχιτεκτονική με μια διαφορετική ματιά. Φρέσκο και ταυτόχρονα αρκετά γνώριμο. Το χαρακτηριστικό του είναι το γεγονός ότι εκτός από το να αναρτήσει τα σχέδια μιας πρότασης, περιγράφει και δικαιολογεί τη λογική κάτω από την οποία η εκάστοτε πρόταση σχεδιάζεται ή και δεν σχεδιάζεται. Η συλλογιστική σχεδιασμού, λοιπόν, η οποία και παρουσιάζεται, φαίνεται να έχει χαρακτήρα εκπαιδευτικό, και φαίνεται να απευθύνεται στον κόσμο της αρχιτεκτονικής και όχι σε ένα αόριστο κοινό - δυνητικό πελάτη. Υποθέτουμε έτσι, ότι η συλλογιστική ικανότητα ενός αρχιτέκτονα εξισώνεται με την σχεδιαστική και συνθετική του δεινότητα. Η παρατήρηση αυτή δεν είναι κάτι που περιγράφεται από τους ίδιους, είναι ωστόσο μια ειδοποιός διαφορά για όποιον διατρέχει συχνά ιστοσελίδες και παρουσιάσεις γραφείων.

Το γραφείο

Το γραφείο λειτουργεί στο Ρότερνταμ από το 2006. Ιδρύθηκε από τη Beatriz Ramo, και έκτοτε ασχολείται με όλα τα θέματα άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένα με την αρχιτεκτονική. Οι δουλειές αφορούν τον σχεδιασμό αλλά και την έρευνα οποιασδήποτε κλιμακας, αναλαμβάνοντας όλες τις φάσεις στους τομείς της αρχιτεκτονικής, πολεοδομίας και τοπιακής αρχιτεκτονικής.

Η πορεία του γραφείου χαρακτηρίζεται ανοδική, καθώς οι STAR συμμετείχαν και κέρδισαν αρκετά σύντομα αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Αυτό, όπως αναφέρουν, τους επέτρεψε να είναι ανεξάρτητοι και πιο ανταγωνιστικοί. Από το 2007, οι STAR συμμετέχουν και στην ακαδημαϊκή συζήτηση της αρχιτεκτονικής με διαλέξεις αλλά και με πρόσκληση συμμετοχής στους φοιτητές στις ερευνητικές τους. Παράλληλα, η παλιά συνεργασία της Beatriz Ramo με τους OMA αλλά και το ερευνητικό τους AMO, επιτρέπει στο γραφείο να συντάσσει έρευνα πάνω σε θέματα που αφορούν τις ευρωπαϊκές πόλεις. Η άποψη του γραφείου γίνεται ακόμα διακριτή μέσα από τις δημοσιεύσεις καθώς και από το περιοδικό MONU όπου οι STAR συμβάλουν στην έκδοσή του, παρουσιάζοντας εκτός των άλλων και τις δικές τους απόψεις.

Beatriz Ramo

Γεννήθηκε το 1979 στην Ισπανία. Ακολούθησε σπουδές στην αρχιτεκτονική σχολή της Βαλένθια (1997 - 2005) και του Αϊντχόβεν (2002 - 2003). Συνεργάστηκε για ένα χρόνο με τους OMA σε επιλεγμένα έργα, ανάμεσά τους το CCTV στο Πεκίνο. Το 2006 ιδρύει τους STAR. Έκτοτε πέρα από τις δραστηριότητες του γραφείου, αποκτά ερευνητική δραστηριότητα τόσο μέσα στα ακαδημαϊκά πλαίσια όσο και στα πλαίσια συνεργασίας του γραφείου με τους OMA. Είτε ως τακτική καθηγήτρια είτε ως προσκεκλημένη συμμετείχε σε μαθήματα αρχιτεκτονικού σχεδιασμού στην Ολλανδία και στο εξωτερικό. Παράλληλα, αποτέλεσε μέλος κριτικών επιτροπών για διαγωνισμούς σχετικά με την αρχιτεκτονική και την πόλη ενώ παραμένει βασικό μέλος για τη σύνταξη του περιοδικού MONU.

Βιογραφικό

1979 / γεννήθηκε στη Σαραγόσα στην Ισπανία

1997-2005 / σπούδασε στο πολυτεχνείο της Βαλένθια

2002-2003 / σπουδές στο πολυτεχνείο του Αϊντχόβεν στην Ολλανδία

2003-2004 / δούλεψε στους OMA, στα εξής επιλεγμένα έργα :

_ CCTV- China Central Television Headquarters and TVCC - Πολιτιστικό Κέντρο Τηλεόρασης στο Πεκίνο

- μέλος της σχεδιαστικής ομάδας

_ Wgly Θέατρο στο Ντάλλας των ΗΠΑ - μέλος της υπεύθυνης ομάδας της ιδέας

_ Κλειστός Διαγωνισμός για το Masterplan της Mercati Generali στη Ρώμη - πρώτο βραβείο - μέλος της συμμετέχουσας ομάδας

_ Κλειστός Διαγωνισμός για το Πολεοδομικό Σχέδιο του σιδηροδρομικού σταθμού στην περιοχή Λογκρόνο της Ισπανίας - τελικό στάδιο - ηγούμενη της συμμετέχουσας ομάδας

2006 / ίδρυσε το γραφείο STAR strategies + architecture in Rotterdam

2006- ... / λέκτορας σε διάφορα ιδρύματα σε όλο τον κόσμο: Εθνική Πινακοθήκη στο Βίλνιους, Pavilion de l' Arsenal, στο Παρίσι, Berlage Institute στο Delft, η SCA στο Μπουένος Άιρες, CCPE στο Ροζάριο, Architecture Club στο Κίεβο, Μουσείο Αρχιτεκτονικής στο Wrocław, Rietveld Academy στο Άμστερνταμ, κ.λπ.

2007-2009 / δύο φορές της ανατέθηκαν επιχορηγήσεις από το Ολλανδικό Ίδρυμα Εικαστικών Τεχνών, Σχεδιασμού και Αρχιτεκτονικής (Ολλανδικό Υπουργείο Πολιτισμού).

2007-2011 / καθηγήτρια σε πολλά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα στην Ολλανδία

- 2007-2011 / έρευνα και στούντιο σχεδιασμού στην Ακαδημία Αρχιτεκτονικής του Tilburg

- 2009-2010 / υπεύθυνος πτυχιακών στην Ακαδημία Αρχιτεκτονικής του Tilburg

- 2010-2011 / προσκεκλημένη κριτικός στο Stadslab - εργαστήριο αστικού σχεδιασμού - καθηγήτρια στο ειδικό Master Class στην Ουκρανία

- 2010-2011 / καθηγήτρια στο Master Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής στο Ινστιτούτο του Sandberg, Άμστερνταμ

- 2010 / καθηγήτρια στο Master Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού, Τοπίου and Πόλης στην Ακαδημία Αρχιτεκτονικής του Άμστερνταμ

2007- ... / προσκεκλημένο μέλος της κριτικής επιτροπής σε διάφορα πανεπιστήμια: AHO στο Όσλο, ACU-Ateliers de Création Urbaine στο Παρίσι, Σχολή του Chalmers στο Γκέτεμποργκ, Σχολή της Elisava στη Βαρκελώνη, Berlage Institute στο Delft, κ.α.

2008 - ... / managing & contributing editor στο περιοδικό για την πόλη MONU

2012 - ... / μέλος της επιστημονικής επιτροπής στο AIGP – Atelier International du Grand Paris

2012 - ... / πολεοδόμος έπειτα από ανάθεση για το Masterplan ZAO GA στο Vitry-sur-Seine στο Grand Paris

2013- ... / μέλος κριτικής επιτροπής σε διαγωνισμούς : European Norway (πρόεδρος), Genève, Vitry-sur-Seine, κ.ο.κ.

Stop. ↗

Το 2009, το γραφείο κερδίζει διεθνή αρχιτεκτονικό διαγωνισμό στην Ισπανία εντός προστατευμένης ζώνης ενός μνημείου πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO. Το γεγονός αυτό, φαίνεται να σηματοδοτεί μια νέα ερευνητική των STAR πάνω σε θέματα παρελθόντος. Το άρθρο δημοσιευμένο στο MONU, *In the name of the Past, Countering the Preservation Crusades* εντάσσεται στη σειρά ερευνών των STAR *God Save Architecture* στην προσπάθειά τους να συντάξουν κριτική απέναντι στα «πιο επικίνδυνα γλισέ, υποθέσεις, και προσπάθειες χειραγώγησης στην αρχιτεκτονική».

Τόσο η πρόταση όσο και το άρθρο που ακολούθησε αποτελούν τον βασικό κορμό γνωριμίας με την πράξη και την σκέψη του γραφείου που αφορά τον σχεδιασμό.

B.

what Elche wants:

... emblematic element...

what Elche needs:

... to contemplate...

Γ.

But the City of Elche had an extremely tight budget for such an emblematic building

10 mill. Euro...

10 mill represents:

20%

Kurthhaus, Peter Cook, Graz 55 M €

16%

Bridge for Zaragoza Expo 2008, Zahra Hadid 62 M €

4%

Palau de les Ciències y les Arts de València, Calatrava, Valencia 250 M €

8%

Guggenheim Museum in Bilbao, Frank Gehry 100 M €

Δ.

A. Η Ρόδα ως πρόταση των STAR για το Mirador del Palmeral.

B. Η τοποθεσία του διαγωνισμού και το χαρακτηριστικό της πόλης Έλτσε, το φοινικόδασος.

Γ. - Δ. Η προσέγγιση του γραφείου γίνεται σταδιακά όχι μόνο βάσει του τοπίου στο οποίο καλείται να σχεδιάσει αλλά και βάσει της αρχιτεκτονικής των starchitects και τον τρόπο που αυτοί δυνητικά θα σχεδιάζαν το εν λόγω εμβληματικό κτίριο.

Το 2009 λοιπόν, κερδίζει τον διεθνή διαγωνισμό για το Mirador del Palmeral¹ στην πόλη Elche (Έλτσε) της Ισπανίας. Ο διαγωνισμός αυτός φαίνεται να απέκτησε για το γραφείο ένα χαρακτηριστικό «μυνηστικό» καθώς πέρα του ότι κατάφεραν και ξεχώρισαν για πρώτη φορά ανάμεσα σε ήδη αναγνωρισμένα γραφεία αποσπώντας καλές κριτικές, νίκησαν με μια πρόταση «μη αρχιτεκτονική».

Στην πρώτη φάση περιγραφής της πρότασης τους οι ίδιοι αναφέρουν την αφετηρία της συλλογιστικής τους · το οξύμωρο. Στο brief του διαγωνισμού, περιγραφόταν ένα project το οποίο «θα παρέχει στην πόλη ένα εμβληματικό στοιχείο το οποίο θα θεωρεί και θα αναδεικνύει το φοινικόδασος του Έλτσε»². Αυτή η πρόταση είναι αντιφατική. Πώς δηλαδή ένα νέο τοπόσημο μπορεί, εκτός από το να είναι αυτό-αναφερόμενο, να αναδεικνύει ένα άλλο - στη συγκεκριμένη περίπτωση ένα τεχνητό τοπίο το οποίο έχει ανακηρυχθεί και μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς; Με αφορμή αυτήν την αντίφαση και έχοντας στο νου, όπως οι ίδιοι δηλώνουν, την έννοια του βιώσιμου και μη-εμβληματικού κτιρίου αλλά ταυτόχρονα την αποδοχή του εμβληματικού όλου της πρότασης όπου η ουσία της θα τροφοδοτείται από το ίδιο το τοπίο, οι αρχιτέκτονες σχεδιάζουν. Ή και όχι.

Η υπαρκτή του φοινικόδασους χρονολογείται από το 10^ο αιώνα όπου και η Ιβηρική χερσόνησος ήταν υπό την κυριαρχία των Αράβων. Πρόκειται για ένα τεχνητό τοπίο, όπως αναφέρθηκε, το οποίο διαμόρφωνε ένα pattern σίασης για τις καλλιέργειες³. Αυτό το μοτίβο, επαναλαμβανόμενο κάτω από συγκεκριμένο σχεδιασμό αποτελούσε μεγαλύτερο κομμάτι από την ίδια την πόλη Έλτσε. Η σταδιακή εγκατάληψη της καλλιέργειας σε συνδυασμό με την επέκταση της πόλης δεν άργησε να αλλάξει τα δεδομένα. Παρόλα αυτά σήμερα καταλαμβάνει το μισό της έκτασής της, απομονωμένο λειτουργικά και χωρικά με εξαίρεση μερικά κομμάτια που έχουν ενταχθεί κάπως στην πόλη μέσω της μεταλλαγής τους σε πάρκο. Το ουσιαστικό βέβαια διακύβευμα είναι η κατανόηση

1 Το Mirador del Palmeral περιγράφεται στα ελληνικά ως το φοινικόδασος του Έλτσε και ως τέτοιο θα αναφέρεται από δω και στο εξής.

2 Απόσπασμα από το brief όπως περιγράφεται στην περιγραφή της συλλογιστικής της πρότασης στην ιστοσελίδα του γραφείου.

3 Βέβαια ο φοίνικας σαν φυτό είχε εισαχθεί ήδη στην Ισπανία από τους Καρχηδόνιους τον 5ο π.χ αιώνα.

του τοπίου. Δεν πρόκειται, δηλαδή, για κάποιο σπάνιο είδος φοινίκα που αναδεικνύει το τοπίο ως μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς αλλά ο τρόπος με τον οποίο αυτοί οι φοινίκες τοποθετήθηκαν · αυτό το στοιχείο ανάγεται ως μνημείο της ανθρώπινης ευφυΐας.

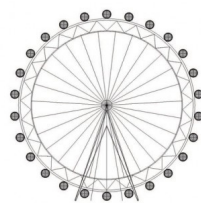
Επανερχόμενοι στην πρόταση, το γραφείο πρότεινε μια στρατηγική. Αναζητώντας μια οικονομική και συνάμα δημιουργική λύση, οι αρχιτέκτονες κατέληξαν στη Ρόδα. Όντας σύμβολο γνωστό, η Ρόδα μπορεί να ικανοποιήσει το ζητούμενο τοποσήμου το οποίο παράλληλα δίνει λύση σε προστατευμένο περιβάλλον, όπως είναι αυτό του φοινικοδάσους, καθώς η κατασκευή του γίνεται με τον χαρακτήρα της ελάχιστης παρέμβασης στο έδαφος. Παράλληλα η Ρόδα με την περιστροφή, δίνει απάντηση στον δύσκολο τρόπο αναγνώρισης της αξίας του φοινικοδάσους καθώς θα μπορεί να προσφέρει διαφορετικές απόψεις του από ψηλά, έναν δυναμικό τρόπο κατανόησης του συστήματος φύτευσης. Η πρότασή εκτός των άλλων δεν καταναλώνει όλον τον προϋπολογισμό του έργου. Αντιθέτως, προσφεύγει σε επιπλέον υπό-προτάσεις στο έδαφος, που δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό της ως πρόταση - στρατηγική. Μέσω αυτών θα προσπαθήσουν να προτείνουν λύσεις για εξίσου σημαντικά ζητήματα όπως η οργανική σύνδεση των μνημείων - καινούριων και παλαιών- με τη σύγχρονη πόλη. Η Ρόδα, επομένως δεν είναι η λύση του προβλήματος είναι απλά το εμβληματικό κομμάτι της όπου η μορφή και λειτουργία ενώνονται.

Εξερευνώντας το μέγιστο δυναμικό, η στρατηγική χωρίζεται σε 3 σενάρια με διαφορετικά επίπεδα χρηματοδότησης.

Το 1ο σενάριο εμπεριέχει εκτός από την κατασκευή της Ρόδας και του κέντρου επισκεπτών, και την πεζοδρόμηση του άξονα Paseo Salon καθώς επίσης τη δημιουργία μιας μεγάλης πλατείας. Είναι άξιο να σημειωθεί ότι πλησίον της παρέμβασης υπάρχει ο σιδηροδρομικός σταθμός της πόλης ο οποίος προορίζεται για ανακαίνιση. Δίνεται λοιπόν αξία στο περιβάλλον της πρότασης, όχι μόνο προς όφελος του τοποσήμου αλλά και της ίδιας της πόλης. Η πεζοδρόμηση του συγκεκριμένου άξονα επαναφέρει την σύνδεση των πεζών με το φοινικοδάσος ενώ η αντικατάσταση του roundabout κοντά στον

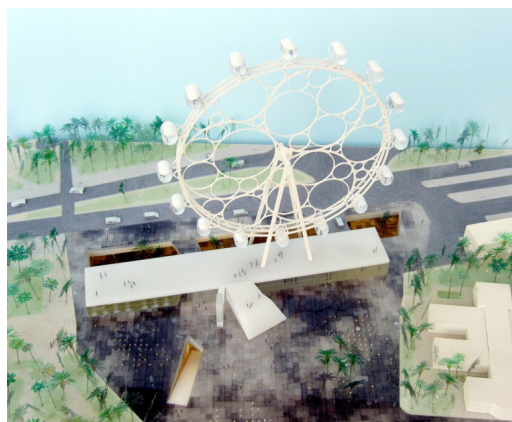
=

Ε.

Στ.

Ζ.

Η.

παλιό σταθμό με μια πλατεία, εξασφαλίζει την επισκεψιμότητα από κατοίκους και τουρίστες. Επίσης, όχι μόνο βελτιώνονται οι δημόσιοι χώροι σε άξονα βορρά –νότου αλλά ενώνονται δύο παλιά huertos⁴ σε άξονα ανατολής – δύσης.

Το 2ο σενάριο συμπεριλαμβάνει και την κατασκευή υπόγειου παρκινγκ ως λύση για τα αυτοκίνητα κυρίως του σιδηροδρομικού σταθμού που αναφέρθηκε.

Το 3ο σενάριο που περιγράφεται και ως ιδεατό περιλαμβάνει εκτός των άλλων και την κατασκευή ενός καινούριου σιδηροδρομικού σταθμού και την ένωσή του με το κέντρο επισκεπτών και τη Ρόδα. Συνοπτικά, η επέμβαση αυτή, πέρα του ότι θα σηματοδοτήσει ένα καινούριο σημείο άφιξης και αναχώρησης επισκεπτών και κατοίκων θα συμπεριλάβει με αρκετά δυνατή χειρονομία το μνημείο της πόλης εντείνοντας την βιωματική εμπειρία σε αυτήν.

Η πρόταση αυτή ενώ απέσπασε θερμή αποδοχή από την επιτροπή του διαγωνισμού και την τοπική κοινωνία, βρέθηκε αντιμέτωπη με ένα άλλο μεγαλύτερο εμπόδιο · αυτό της UNESCO. «Κληθήκαμε να κάνουμε πρόταση δίπλα σε μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO - ή πάνω του... κανείς δεν είναι σίγουρος καθώς διαφορετικοί χάρτες δείχνουν διαφορετικά όρια» αναφέρουν. Κι ενώ το παρελθόν πάντα ήταν μια έμπνευση για κάτι καινούριο, ξαφνικά αυτός ο σύμμαχος φαίνεται να έχει επεκτατικές βλέψεις.

⁴ Ως huerto νοείται ο οπωρώνας, οι συνήθεις καλλιέργειες που επωφελούνταν από τη σκιά του φοινικοδάσους.

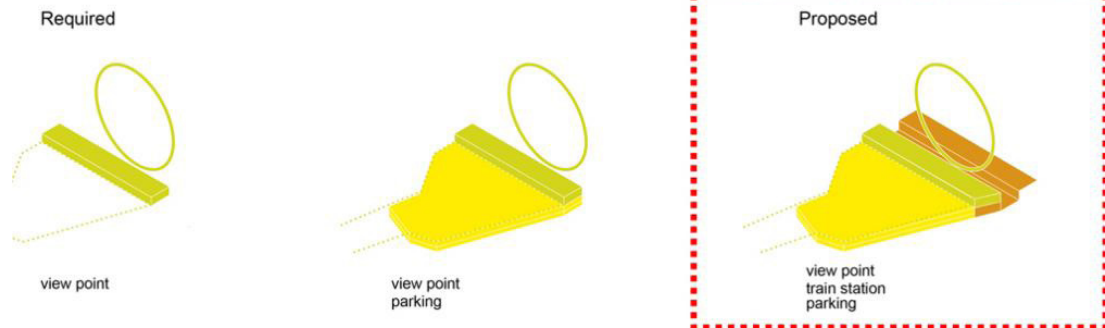
L Ε. Η Ρόδα μπορεί να είναι το μουσείο του Bilbao ή ο «δίσκος» του Seattle. Ή απλώς να συνδυάζει τα χαρακτηριστικά που κάνουν αυτά τα δύο κτίρια επιτυχημένα.

Στ. Η δυνατότητα που προσφέρει η Ρόδα για την κατανόηση του συστήματος φύτευσης μπορεί να δώσει και νέες οπτικές για την νέα ταυτότητα της πόλης.

Ζ. - Θ. Η Ρόδα από μόνη της δεν κρίνεται επαρκής. Για να πετύχει αυτό το νέο εμβληματικό κτίριο θα πρέπει να συνδεθεί οργανικά με την πόλη. Θα πρέπει όχι μόνο να αποτελέσει κομμάτι της αλλά να συμβάλλει στην εκ νέου αναγέννησή της μέσα από τον καινούριο σιδηροδρομικό σταθμό - σημαντικό στοιχείο άφιξης και αναχώρησης - αλλά και από τους υπόλοιπους άξονες οι οποίοι δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς για τη σύνδεση του φοινικοδάσους με την σύγχρονη πόλη.

Ι.(επόμενη σελίδα) Το masterplan της πρότασης όπου φαίνεται η εξάπλωσή της πέρα από τα όρια που έθεσε ο διαγωνισμός.

Θ.

III.

Το άρθρο *In the name of the Past, Countering the Preservation Crusades* δημοσιεύτηκε έπειτα από τις προκλήσεις της UNESCO και αποτελεί την βασική αφορμή αυτής της διάλεξης με σκοπό, όπως έχει ήδη αναφερθεί, να μπορέσει να δοθεί μια νέα ματιά στον τρόπο διαχείρισης του κτιστού παρελθόντος, ειδικότερα μέσα από την ερευνητική των STAR. Παρόλα αυτά η απλή παρουσίαση του τρόπου σκέψης του γραφείου δεν κρίνεται επαρκής εάν δεν μπορεί να τεθεί υπό το πλαίσιο αμφισβήτησης κριτικής και επιμέρους προσθετικής διαδικασίας από την πλευρά του γράφοντος. Κατά αυτόν τον τρόπο οργανώνεται μια δομή όπου τα θέματα που τίθενται στην κριτική έκθεση αποτελούν αφορμή περαιτέρω συζήτησης, επεξήγησης και κριτικής όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο.

In the Name of the Past: Countering the Preservation Crusades

By Anne Green - 2014 Strategist - Architecture

Complexity and Contradiction in Preservation

The Problem of the Building

Preserving Life and Death

Not Just an Old-Fashioned Preservation Crusade

Looking for Past to Plug our Present Gaps

Self-Organization

Other's Dream

Design of the Past

The Lady Monument

The World's Monuments

1. The World's Monuments

2. The World's Monuments

3. The World's Monuments

4. The World's Monuments

5. The World's Monuments

6. The World's Monuments

The Monument Series

1. The Lady Monument

The Lady Monument will triple the potential of the future.

2. The Lady Monument

The Monument Series

3. The Lady Monument

4. The Lady Monument

5. The Lady Monument

6. The Lady Monument

The Monument Series

7. The Lady Monument

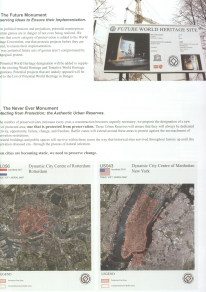
8. The Lady Monument

9. The Lady Monument

10. The Lady Monument

11. The Lady Monument

12. The Lady Monument

Cultural Editors

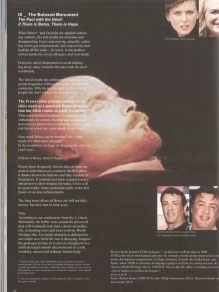
Why Cultural Historic Research Improves Urban and Architectural Designs

13. The Lady Monument

14. The Lady Monument

15. The Lady Monument

16. The Lady Monument

The Monument Series

17. The Lady Monument

18. The Lady Monument

19. The Lady Monument

20. The Lady Monument

21. The Lady Monument

22. The Lady Monument

A. Το άρθρο *In the name of the Past, Countering the Preservation Crusades* με μια πρώτη ματιά. Η δομή στο παρόν έγγραφο οργανώνεται με σκοπό να αποκτήσει νοηματική συνέχεια αυτό το άρθρο βάσει της υποκειμενικής σκοπιάς του γράφοντος. Οι απόψεις του γραφείου είτε θα αναφέρονται ξεκάθαρα είτε θα πλέκουν την ανάπτυξη του κειμένου.

Το οξύμωρο¹ που κατάφερε να αντιμετωπίσει με αρχιτεκτονική - στρατηγική πρόταση το γραφείο, φαίνεται να επαναλαμβάνεται. Αυτή τη φορά, διατυπώνεται βέβαια διαφορετικά και συνοψίζει τη θεματολογία κορμού του παρόντος εγγράφου πάνω στο θέμα της διατήρησης αλλά και της διαχείρισης του παρελθόντος στην αρχιτεκτονική. Προσπαθώντας να προσδιορίσουμε την προβληματική, ξεκινάμε ετυμολογικά. Ο όρος «διατήρηση» είναι πολύ πιο σύνθετος απ' ό,τι πιστεύουμε και αυτό διότι περιλαμβάνει, τουλάχιστον στα αγγλικά αλλά και στα ελληνικά², δύο αντιφατικές έννοιες. Από τη μία η *συντήρηση*, η *συνέχεια* από την άλλη. Χωρίς να μπορούμε να ισχυριστούμε πειστικά ότι αυτή η αφετηρία σκέψης της λεξιλογικής ερμηνείας είναι θεμελιώδης, καταλαβαίνουμε, ωστόσο, δύο βασικές παραμέτρους βάσει των οποίων μπορούμε να κινηθούμε. Εξάλλου, την ίδια κατεύθυνση είχαν κάνει πολύ πρωτότερα οι «πατέρες» της αρχιτεκτονικής διατήρησης τον 19ο αιώνα, οι John Ruskin και Viollet-Le-Duc, χωρίς την ετυμολογία αλλά με αρχιτεκτονικό έργο πάνω σε θέματα που μόλις άρχισαν να μπαίνουν στο τραπέζι.

“Cities can live with their past but they cannot live without their future”³

¹ Οξύμωρος, -η, -ο [μτγν.] αυτός που εμπεριέχει λογική αντίφαση (γενεα.) ο παρίλογος

² διατήρηση (η) [μτγν.] {-ης κ, -ήσεως | χωρ.πληθ. } 1. το να παραμένει κάτι στην κατάσταση ή στα επίπεδα που βρίσκεται τώρα
2. (ειδώ. Μόνο με έναρθρο αντικείμενο) η συνέχισή 3. (+ άναρθρο αντικείμενο) η ύπαρξη

(πηγή: Γ.Μπαμπινιώτης. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Β' Έκδοση)

³ “Οι πόλεις μπορούν να ζήσουν με το παρελθόν τους αλλά δεν μπορούν να ζήσουν δίχως το μέλλον τους” πηγή : (Beatriz Ramo (2011) *In the Name of the Past : Countering the Preservation Crusades*. MONU. #14 Editing Urbanism. σσ. 68-80.)

Το άρθρο *In the name of the Past, Countering the Preservation Crusades* χωρίζεται πρακτικά σε 2 μέρη. Το ένα αποτελεί την επισκόπηση του θέματος που πραγματεύεται δίνοντας μία γεύση από τα ζητήματα που θα συζητηθούν (“Complexity and Contradiction in Preservation”) ενώ το δεύτερο κομμάτι παρουσιάζει ανεξάρτητα κείμενα τοποθέτησης.

Ενδεικτικά :

I_ *The Lonely Monument*

II_ *The Lucky Monument*

III_ *The Future Monument*

IV_ *The Never Ever Monument*

V_ *The Would-Be Monument*

VI_ *The Iconic Monument*

VII_ *The Digital Monument*

VIII_ *The Unsustainable Monument*

IX_ *The Botaxed Monument*

Κάθε ένα από αυτά τα ζητήματα εγείρει καινούρια, τα οποία δεν είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους. Αντιθέτως, πλάθουν έναν συνολικό προβληματισμό πολύ πιο σύνθετο στην αναγνώρισή του.

Η θεματολογία τους μπορεί να χωριστεί σε δύο επιμέρους κατηγορίες, σύμφωνα πάντα με τον ειρμό και την ερμηνεία του παρόντος εγγράφου. Η πρώτη θα αφορά το *Status Quo* (I,II,VI, IX) καθώς και την *Παλιγόρθωση* (III, IV, V, VII, VIII). Στην πρώτη περιλαμβάνονται τα «κακώς κείμενα» της διατήρησης, με ότι αυτό σημαίνει, ενώ στη δεύτερη κατηγορία κατατάσσονται οι απόψεις και οι προτάσεις του γραφείου που χαρακτηρίζονται υπερβολικές στα πλαίσια όμως μιας προσπάθειας ολοκλήρωσης του διπόλου και ανάδειξης της ήδη καθιερωμένης υπερβολής από τους υπερασπιστές της τυφλής διατήρησης.

In the Name of the Past: Countering the Preservation Crusades

By Beatriz Ramo - STAR strategies + architecture

*Complexity and Contradiction
in Architecture*

;

I_ The Lonely Monument

II_ The Lucky Monument

VI_ The Iconic Monument

IX_ The Botoxed Munument

Status Quo

III_ The Future Monument

IV_ The Never Ever Monument

V_ The Would-Be Monument

VII_ The Digital Monument

VIII_ The Unsustainable Monument

Παλινόρθωση

Η ερμηνεία των λέξεων δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι αριετή σε αυτές τις περιπτώσεις. Δεν μπορούμε να ξεφύγουμε τόσο εύκολα από τους συνειρμούς που μας προκαλεί η χρήση της γλώσσας. Το πρόβλημα του προσδιορισμού των δύο συνιστωσών καθώς και με τον τίτλο «Πολυπλοκότητα και αντίφαση» (Complexity and Contradiction) θυμίζει κατά έναν προφανή τρόπο την κριτική του Μοντέρνου και πιο συγκεκριμένα του Robert Venturi μέσα από το ομώνυμο βιβλίο «Πολυπλοκότητα και Αντίφαση στην Αρχιτεκτονική».

Χωρίς να είναι ξεκάθαρο ποια είναι πρόθεση των αρχιτεκτόνων, μπορεί κανείς να μιλήσει για μια κριτική, μια απόσταση δηλαδή που κρατάει το γραφείο απέναντι στο κυρίαρχο ρεύμα της διατήρησης - θα αναφερθούμε αργότερα εκτενώς σε αυτό. Υποθέτοντας, ότι ο τίτλος δεν αναφέρεται μόνο στο επικοινωνιακό κομμάτι της μερικής ταύτισης και ενθύμησης του τίτλου, αντιλαμβάνομαστε ότι η λογική επιχειρηματολογίας που χρησιμοποιεί ο R.Venturi μπορεί να χρησιμεύσει και εδώ.

“Why should every act of preservation imply an act of sacrifice?”⁴

Αντικρουόμενοι το σκεπτικό του Paul Rudolf ότι «δεν μπορούν να λυθούν όλα τα προβλήματα»⁵ το οποίο στηρίζει κατά κάποιο τρόπο το σκεπτικό του μοντέρνου και δικαιολογεί την αμέλειά του για πολλά

θέματα που συνδέουν την αρχιτεκτονική με τη ζωή εγείρεται το ερώτημα why not? Ο R.Venturi έλεγε ότι «με την αποδοχή της αντίφασης, καθώς επίσης και της πολυπλοκότητας, στοχεύω το ζωντανό και ταυτόχρονα το έγκυρο»⁶. Ακόμα και αν η επιχειρηματολογία του στοχεύει σε μια δικαιολόγηση της αρχιτεκτονικής - collage που ο ίδιος πραγματοποιούσε εκείνη την περίοδο, η συλλογιστική του, βρήκε απήχηση στο μεγαλύτερο μέρος των αρχιτεκτόνων ακόμα και εκείνων του μοντέρνου. Η πειστικότητα επομένως του επιχειρήματος ότι μια πολύπλοκη και αντιφατική πόλη είναι μια ζωντανή πόλη, δεν μπορεί παρά να είναι έγκυρη.

Τα ερωτήματα που τίθενται συνοπτικά αφορούν στο πώς διατηρούμε αλλά και το πώς αντιδρούμε στη διατήρηση. Ιδιαίτερα στο πρώτο κομμάτι, ασκείται οξεία κριτική στο καθεστώς διατήρησης και την «αρχή του κακού», τον θεσμό που την επιβάλλει, την UNESCO. Έτσι, η υπερπροστασία εκ μέρους του WHC (*World Heritage Committee*), η εκθετική αύξηση των προστατευμένων περιοχών σε συνδυασμό με την παρερμηνεία προστασίας του παρελθόντος και των αυξημένων τάσεων νοσταλγίας είναι μερικές από τις παρατηρήσεις των STAR. Ο κίνδυνος, όπως προσθέτουν είναι απλός · το μέλλον των πόλεων είναι να παραμείνουν ότι ήταν με την προοπτική να αποτελούν αυτό-αναφορικές καρικατούρες. Η κριτική τους δεν μένει εκεί, αντιθέτως, η αντίδραση στη διατήρηση είναι σφοδρή.

Ποιος είπε ότι το παλιό πρέπει να είναι στατικό; Ας αφιερωθούμε στην αλλαγή της πόλης, ας προστατέψουμε τις πόλεις μας από τη διαχεόμενη διατήρηση. Ας βρούμε το στατικό εκεί που πραγματικά δεν μπορεί να φθαρεί.

Στο ψηφιακό.

⁶ Ομοίως με 5

⁴ “Τιατί κάθε πράξη διατήρησης συνεπάγεται από μια θυσία;” πηγή : (Beatriz Ramo (2011) *In the Name of the Past : Countering the Preservation Crusades*. MONU. #14 Editing Urbanism, σσ. 68-80)

⁵ Robert Venturi (1977) *Complexity and Contradiction in Architecture* . The Museum of Modern Art : New York.

Honolulu Star-Bulletin

Evening Bulletin, Est. 1882, No. 1177
Hawaiian Star, Vol. XLVIII, No. 1533

8 PAGES—HONOLULU, TERRITORY OF HAWAII, U. S. A., SUNDAY, DECEMBER 1, 1941

WAR!

PAST INVAD

FUTU

Metin 1st EXTRA

CEMBER 7, 1941 — 8 PAGES

★ PRICE FIVE CENTS

FRANCS... Dec. 7. — Pres-
... Roosevelt announced his
... the Japanese...
... and Pearl Harbor.

DES THE RE !

Β. Φανταστείτε αν μια μέρα στις εφημερίδες (:) βλέπατε αυτό το εξώφυλλο. Μάλλον δεν θα δίνατε και πολύ σημασία. Θα τρελάθημε ο εκδότης ή θα απευθύνεται σε τρελό κοινό.

Σε κάθε περίπτωση το Παρελθόν εισβάλλει στο μέλλον με βία. Ο Πόλεμος ξεκινά. Συντάσσεται η επίθεση εναντίον της διατήρησης.

“

II_Lucky Monument / Το τυχερό Μνημείο

Τα σημερινά μνημεία, ευτυχώς που υπάρχουν και αυτό διότι κατασκευάστηκαν πριν το 1972, το έτος που η UNESCO και η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς ανέλαβαν δράση. Μέχρι τότε, οι πόλεις ήταν πεδίο αλλαγής με την διαρκή εξέλιξη προς μια σύγχρονη και όχι απαραίτητα καλύτερη - με την στενή έννοια του όρου - αρχιτεκτονική, γεγονός που πυροδοτούσε συνεχώς τάσεις ανανεωτικές. Είναι γεγονός ότι η σταδιακή κατάρρευση παλαιών μνημείων οδήγησε όχι μόνο στον εκσυγχρονισμό του αστικού τοπίου, αλλά στον εμπλουτισμό της οικοδομικής γνώσης και της καλύτερης λειτουργικής επάρκειας του κτιρίου στα νέα δεδομένα που είχε διαμορφώσει τριγύρω η πόλη.

Επίσης, πολλά μνημεία τα οποία θα μπορούσαν να θεωρηθούν «αποτυχημένα» ως προς το περιβάλλον που χτίστηκαν ή και ως προς την κατασκευαστική τους ανεπάρκεια, συντέλεσαν ουσιαστικά στην εξελικτική διαδικασία και αν όχι έστω στην εικόνα των πόλεων. Συνοπτικά αναφέρεται ο Πύργος του Άιφελ που διαταράσσει βίαια το μέτωπο της πόλης με τον Σηκουάνα, ή ο Πύργος της Πίζας που όχι μόνο χτίστηκε αργότερα από το εξίσου σημαντικό και όμορο μνημείο του Βαπτιστηρίου στη Piazza dei Miracoli αλλά ως γνωστόν απέκτησε τη κλίση ως αποτέλεσμα λανθασμένης θεμελίωσης.

Γ.

1945
Ίδρυση
UNESCO

1959
Abu Simpel
+ Philae

IUCN, ICCROM, ICOMOS,
Χάρτα της Βενετίας,
World Heritage Trust

1972
Συνάντηση
ΟΗΕ
Στοκχόλμη

UNESCO και Επιτροπή Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς

Η ιστορία της WHC (*World Heritage Committee*) ξεκινάει πριν καν συσταθεί. Το 1954, η Αίγυπτος και το Σουδάν απευθύνονται στην UNESCO για να τους παρέχει βοήθεια στην προστασία μνημείων που κινδύνευαν από τον αφανισμό. Βέβαια ο αφανισμός αυτός δεν οφειλόταν στον ISIS όπως συνέβη πρόσφατα με τη Συρία. Αντιθέτως, είχε προβλεφθεί πως το μεγαλύτερο αναπτυξιακό έργο της Αιγύπτου, το Φράγμα του Ασουάν - το οποίο σηματοδότησε το πέρασμα της χώρας στην βιομηχανική εποχή - θα προκαλούσε τη δημιουργία τεχνητής λίμνης η οποία θα περιλάμβανε σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα και ναούς του αρχαίου πολιτισμού⁷. Το εγχείρημα πέτυχε.

Η επιτυχημένη αυτή προσπάθεια της UNESCO όχι μόνο απέφερε περισσότερες εκστρατείες βοήθειας σε μνημεία ανά τον κόσμο⁸ αλλά έδωσε την απαραίτητη ώθηση για τη ψήφιση τον Νοέμβριο του 1972 ενός κειμένου για την *Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Περιβαλλοντικής Κληρονομιάς*⁹.

⁷ Ενδεικτικά αναφέρεται ο ναός του *Abu Simpel* ο οποίος μεταφέρθηκε παρόλο που ήταν σκαλισμένος εξ' ολοκλήρου στον φυσικό βράχο της όχθης. Αντίθετα ο ναός αφαιρέθηκε στην Ίσιδα στην νησίδα Φλιδά δεν μεταφέρθηκε και είναι περιοδικά ορατός, μερικούς μήνες κάθε χρόνο.

⁸ Δες Σύμπλεγμα Ναών Μπορομπουντού στην Ινδονησία, η λιμνοθάλασσα της Βενετίας, και Ερείπια της Αεχάιας Πόλης Μοχέντζο-ντάρο.

⁹ *World Heritage Site* (πηγή : *Wikipedia*)

Με αυτό, οι συμμετέχουσες, στον οργανισμό, χώρες θα υποβάλλουν αίτηση στη WHC για την ένταξη μνημείων υπό την σπίδα της UNESCO ενώ υποχρεούται να παρέχουν πληροφορίες για την κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα ήδη ενταγμένα μνημεία. Η συμφωνία τέθηκε σε ισχύ στις 17 Δεκεμβρίου 1975 και έκτοτε συμμετέχουν 191 κράτη ανά τον κόσμο. Η διαδικασία ένταξης ενός μνημείου είναι η εξής. Πρώτα κάθε χώρα συντάσσει μια λίστα με τα σημαντικά πολιτιστικά και φυσικά της μνημεία. Αυτή η λίστα λέγεται *Δοκιμαστική*¹⁰. Έπειτα, μπορεί να προτείνει κάποια από αυτά ως υποψήφιο. Έκτοτε, η χώρα παρέχει αναλυτική έκθεση για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται το μνημείο. Κάθε χρόνο η Επιτροπή Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς αποφασίζει την ένταξη νέων μνημείων με βάση κάποια εγκεκριμένα κριτήρια τα οποία αφορούν πολιτιστικά ή περιβαλλοντικά αντικείμενα. Τα πολιτιστικά κριτήρια είναι αυτά που μας αφορούν περισσότερο και είναι τα εξής:

1. «να αντιπροσωπεύει ένα αριστούργημα της ανθρώπινης δημιουργικής ιδιοφυΐας και πολιτιστικής σημασίας»
2. «να παρουσιάζει μια σημαντική ανταλλαγή των ανθρώπινων αξιών, πάνω από ένα χρονικό διάστημα, ή εντός ενός πολιτιστικού χώρου στον κόσμο, σχετικά με τις εξελίξεις στην αρχιτεκτονική, την τεχνολογία, τη

¹⁰ Η *Δοκιμαστική Λίστα* είναι μετάφραση του γαλλικού για τη λεγόμενη *Tentative List* της WHC.

μνημειακή τέχνη, την πολεοδομία, ή τον τοπιακό σχεδιασμό»

3. «να φέρει μια μοναδική ή τουλάχιστον εξαιρετική μαρτυρία σε μία πολιτιστική παράδοση ή σε έναν πολιτισμό που ζει ή που έχει εξαφανιστεί»
4. «να είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα τύπου κτηρίου, αρχιτεκτονικού, ή τεχνολογικού συνόλου ή τοπίου το οποίο παραπέμπει σε ένα σημαντικό στάδιο στην ιστορία της ανθρωπότητας»
5. «να είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα παραδοσιακού ανθρώπινου οικισμού, χρήσης της γης, ή θαλάσσιας χρήσης η οποία είναι αντιπροσωπευτική του πολιτισμού, ή της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον ειδικά όταν αυτό έχει γίνει ευάλωτο υπό την επίδραση αμετάκλητων αλλαγών»
6. «να σχετίζεται άμεσα ή απτά με γεγονότα ή ζωντανές παραδόσεις, με ιδέες ή πίστεις, με καλλιτεχνικά και λόγια έργα αξεπέραστης παγκόσμιας σημασίας»

Γ. Στιγμιότυπο από τη διαδικασία μεταφοράς του ναού *Abu Simpel* για την προστασία του από το νέο φράγμα της Αιγύπτου.

Ο ενθουσιασμός για ένα τέτοιο εγχείρημα ήταν πρωτοφανής καθώς η πρώτη διεθνής προσπάθεια προστασίας ενός μνημείου χρηματοδοτήθηκε από 50 χώρες.

Η διαδικασία μεταφοράς περιλάμβανε τον χωρισμό του μνημείου σε κομμάτια και την επανασυναρμολόγησή του σε άλλη τοποθεσία.

66

I_ The Lonely Monument / Το μοναχικό μνημείο

Η έννοια του μοναχικού μνημείου δεν αναφέρεται μονοσήμαντα στην ίδια του την αυτοκυριαρχία στα πλαίσια της πόλης. Αντιθέτως, αυτή η αυτοκυριαρχία ενισχύεται κατά πολύ με τα λεγόμενα buffer zones.

Η «τυρρανία» αυτών των περιοχών αποδίδεται, κατά τη κυρίαρχη άποψη, στην UNESCO καθώς θεωρείται σημαντικό προαπαιτούμενο για τον χαρακτηρισμό ως μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς. Κατά αυτόν τον τρόπο, δημιουργούνται αυτοί οι ενδιαμέσιοι χώροι όπου δεν μπορεί να υπάρξει κανένα νέο μνημείο - μόνο η μετριότητα, όπως αναφέρουν οι STAR. Σε πολλές περιπτώσεις, μία εκ των οποίων ο Καθεδρικός της Κολωνίας, οι ζώνες αυτές μπορούν να επεκτείνονται αν θεωρείται ότι περιοχές της πόλης που βρίσκονται υπό ανάπτυξη μπορούν να βλάψουν το εκάστοτε μνημείο.

Το αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης, είναι η απομόνωση αυτών των μνημείων μεταξύ τους και η επένδυση από πόλεις πυκνές στην ανθρώπινη ευφυΐα σε πόλεις απομόνωσης όπου η κάτοικοι βλέπουν τα σημαντικά τους μνημεία με τα κιάλια.

Δεν θα υπάρξει έτσι ποτέ μια νέα Βενετία ή Φλωρεντία. Μόνο αυτή που γνωρίζαμε στο παρελθόν.

~ 35 % της Κολωνίας
~ 16 % της ευρύτερης
περιοχής

Buffer Zones και η έννοια του ενδιάμεσου

Η κατανόηση των buffer zones¹¹ και η υπεράσπισή τους ανάγεται, όπως παρουσιάστηκε σε επίσημη εκδήλωση της WHC, στη σημασία που έχει ο χώρος στη σχέση μεταξύ υποκειμένου και αντικειμένου¹².

Για το υποκείμενο, μέχρι και τον 18ο αιώνα, ο χώρος ήταν ανθρωποκεντρικός καθώς το «μέτρο» ήταν ο πήχης και το βήμα¹³. Τέσσερις πήχεις ήταν το προσωπικό ύψος του ανθρώπου και σε αυτό προστίθεται ένας πέμπτος που περιλαμβάνει το περιβάλλον του. Τα σχέδια του Leonardo Da Vinci και αργότερα του Le Corbusier είναι χαρακτηριστικά. Ειδικά για τον Leonardo, το ενδιαφέρον του δεν αφορούσε μόνο στις αναλογίες αλλά και στην προσπάθειά να συσχετιστεί ο άνθρωπος με τη φύση. Ο Άνθρωπος του Βιτρούβιου είναι μια *cosmografia del minor mondo*¹⁴,

11 Ο όρος Buffer Zone αναφέρεται στην έννοια του «ενδιάμεσου», το οποίο ποικίλει ανάλογα με το που αναφερόμαστε. Στην Διατήρηση ο όρος αυτός περιγράφει ένα επιπλέον layer προστασίας για τα μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς και έγινε την εμφάνισή του το 1977 στις «Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή της Σύμβασης Παγκόσμιας Κληρονομιάς». (πηγή: Wikipedia)

12 Oliver Martin / Giovanna Piatti (2008) *World Heritage and Buffer Zones. International Expert Meeting on World Heritage and Buffer Zones*. Davos. Switzerland 11 – 14 March

13 Ομοίως με 10

14 Απόσπασμα από την εγκυκλοπαίδεια Britannica. Η κοσμογραφία του μικρόκοσμου αναφέρεται στο αποτύπωμα της τάξης ακόμα και στην μικρότερη κλίμακα όπως εκφράζεται από τους Νέο – Πλατωνικούς και φαίνεται να επηρέασε τον Da Vinci στην εφαρμογή των ρυθμιστικών χαράξεων.

μία απεικόνιση των πιστεύω του για την αναλογία μεταξύ των έργων Ανθρώπου και Σύμπαντος. Ξεπερνώντας ωστόσο τα χρονικά και πολιτιστικά όρια της Δύσης, στους περισσότερους πολιτισμούς ανά τον κόσμο το ανθρώπινο σώμα θεωρείται το κέντρο του κόσμου - ο πυρήνας - και σε συνδυασμό με τον περιβάλλοντα χώρο, προσαρμοσμένο ανάλογα με το σχήμα του ατόμου, αποικρυσταλλώνεται η πεμπτούσια του υποκειμένου. Αυτός ο περικλειών χώρος εισάγει το ενδιάμεσο παρόμοιο με αυτό που περιέγραφε ο Φρόντ και παράλληλα δικαιολογεί την εισαγωγή της έννοιας *buff*¹⁵.

Από την άλλη, το αντικείμενο, είτε τεχνητό είτε φυσικό, γίνεται αντιληπτό από το χώρο που το περιβάλλει και το νόημα που εμπεριέχει. Ο περιβάλλοντας χώρος, ο οποίος και μας απασχολεί, είναι ιδιαίτερα σημαντικός και μπορεί να πάρει δύο ρόλους είτε αυτόν της αναβάθμισης είτε της προστασίας. Ασχέτως του ρόλου όμως, κρίνεται απαραίτητη μια κλιμάκωση από το περιβάλλον στο αντικείμενο για τη διατήρηση της συνεκτικότητας της αντίληψης. Το buffer zone φαίνεται να εξυπηρετεί αυτή την ομαλή μετάβαση ενώ παράλληλα αναλαμβάνει ρόλο ευεργετικό για το αντικείμενο και για τους διατηρητές καθώς εισάγεται με τρόπο που ορίζεται ως ορθολογικός.

15 Η λέξη Buff από όπου προέρχεται το buffer zone σημαίνει εκτός από άλλα και το ακατέργαστο δέρμα βουβαλιού που φορούσαν οι άνθρωποι – το ενδιάμεσο ανάμεσα στο σώμα και το περιβάλλον

Δημιουργούνται κατά αυτόν τον τρόπο περισσότερες ερωτήσεις από ότι απαντήσεις και παράλληλα διαμορφώνεται ένα είδος ηθικής που θα σχολιαστεί παρακάτω. Αυτή η ηθική προλαμβάνει το «κακό» και θέτει τους όρους για τη προστασία ή έστω την αναβάθμιση του «καλού».

Δ. Ο Καθεδρικός της Κολωνίας αποτελεί θέμα συζήτησης ήδη από πολύ νωρίς. Η καταστροφή του μεγαλύτερου κομματιού της παλιάς πόλης σε συνδυασμό με τις πιέσεις και τις νέες τάσεις ανάπτυξης που αυτή επιδέχεται έκαναν επιτακτική τη διαμόρφωση μιας ζώνης προστασίας τόσο από την UNESCO όσο και από την τοπική κοινωνία.

Παρόλη την προστατευτικότητα των παραπάνω, η κατασκευή ενός ουρανοξύστη μέσα στη ζώνη προστασίας το 2003, αύξησε τους τόνους με αποτέλεσμα την αυστηρότερη εποπτεία αλλά και την επέκταση της ζώνης προστασίας.

Η τρομοκρατία της διατήρησης, έφερε την αναθεώρηση δύο αναπτυξιακών προγραμμάτων που είχε προγραμματίσει η πόλη ήδη από το 1993 με την συμμετοχή πολλών αρχιτεκτονικών γραφείων και καθιστά την ανάπτυξη της πόλης στο κέντρο αμφισβητήσιμη.

VI_The Iconic Monument / Το εμβληματικό μνημείο

Η κριτική του εμβληματικού μνημείου από τους STAR αναφέρεται κυρίως στο παράδειγμα της Όπερας του Σίδνεϋ. Το συγκεκριμένο μνημείο εντάχθηκε στην ζώνη προστασίας της UNESCO 34 χρόνια αφότου χτίστηκε. Παρόλα αυτά η ιστορία του ξεκινάει λίγο πριν την ολοκλήρωσή του, το 1973 όταν ο αρχιτέκτονας Jørn Utzon αναγκάζεται να παραιτηθεί από το έργο του δίχως να επιστρέψει πάλι. Το 1981, η Αυστραλία ξεκίνησε τις διαδικασίες ένταξης του κτιρίου ως μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς, η οποία και απορρίφθηκε από την επιτροπή επικαλούμενη μη επαρκή στοιχεία ένταξης και ιδιαίτερου αρχιτεκτονικού στυλ του μνημείου.

Το θέμα επανέρχεται το 2007 όταν η Όπερα αποκαλείται ξαφνικά αρχιτεκτονικό επίτευγμα του 20ού αιώνα, «ένα εξαιρετικό αστικό γλυπτό τοποθετημένο προσεκτικά σε ένα καταπληκτικό παράλιο μέτωπο, ένα διεθνώς γνωστό εικονικό κτίριο». Με αυτά τα λόγια επισφραγίζεται η προστασία του εν λόγω κτιρίου, αφού το 2003 προηγήθηκε και η απονομή του βραβείου Pritzker στον αρχιτέκτονα. Αναλογιζόμενοι ότι το ίδιο συμβαίνει με τα μουσεία Guggenheim, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι τα τελευταία χρόνια η ζήτηση και η καθιέρωση εμβληματικών κτιρίων είναι αυξανόμενη. Το γεγονός, επίσης, ότι αυτά τα κτίρια μπαίνουν σχεδόν απευθείας υπό την προστασία της UNESCO προωθεί την κατασκευή τους. Η ειρωνεία πλέον, είναι ότι η UNESCO στη λίστα των κριτηρίων για την ανάδειξη των μνημείων αναφέρει ως παράδειγμα την Όπερα του Σίδνεϋ για να κάνει κατανοητό το πρώτο κριτήριο, αριστούργημα της ανθρώπινης δημιουργικής ευφυΐας.

Κρίνεται εν ολίγοις η αρχιτεκτονική αξία ενός κτιρίου από το πόσο αναγνωρίσιμο είναι για την πόλη με όρους διαφορετικούς από αυτούς των κατοίκων.

Ε.

Στ.

Ζ.

Η.

Ε. - Η. Η εμβληματικότητα που καθιερώθηκε μέσω της ένταξης της Όπερας του Σίδνεϋ σε καθεστώς προστασίας άλλαξε τα δεδομένα στα νέα μη εσοκευμένα μνημεία. Η προστασία τους θεωρείται δεδομένη πριν καν την ολοκλήρωσή τους, μια άτυπη συμφωνία που θέτει τους “Stararchitects” ως νέους κυρίους των πόλεων.

Εμβληματικά κτίρια και η νέα πόλη

Η έννοια της εμβληματικότητας ανήκει σε ένα κύκλο συζητήσεων ο οποίος γίνεται κατά κύριο λόγο σήμερα. Παρόλα αυτά, το εμβληματικό κτίριο - όσο αμήχανα κι αν μεταφράζεται στα ελληνικά - αποτελεί ίσως το κατεξοχήν μνημείο του παρελθόντος: χαρακτηριστικά παραδείγματα ο καθεδρικός ναός, το δημαρχείο της πόλης κ.ο.κ. Ο χαρακτήρας των κτιρίων αυτών, δεν αναφέρεται άμεσα στα εκούσια και ακούσια μνημεία όπως αυτά περιγράφηκαν, δηλαδή στην μνημονική αξία, αλλά εστιάζει περισσότερο στην προβολή του εκάστοτε πελάτη όπως την Εκκλησία, την πόλη, το Έθνος κ.ο.κ. Η εμβληματικότητα την σημερινή εποχή διαφοροποιείται για δύο λόγους: λόγω της κρίσης του μνημείου αλλά και λόγω του οικονομικού ενδιαφέροντος μέσω του φαινομένου του *Bilbao*.

Για την κρίση του μνημείου δεν χρειάζεται να αναφερθούμε εκτενώς. Η μετάβαση στην καπιταλιστική πόλη και το ιδιωτικό συμφέρον με την ταυτόχρονη απουσία ιδεολογικών κινημάτων, μεγάλων ιδεών και ηγετών καλύπτεται από το νέο τύπο εξουσίας, τον οικονομικό. Αυτό σημαίνει ότι οι πολυεθνικές επιχειρήσεις που έχουν την πρωτοκαθεδρία στην εξουσία και την αυτό-προβολή, εφοδιάζουν τις νέες μητροπόλεις με δικιά τους κτίρια - μνημεία που φέρουν τις αξίες τους και την ταυτότητά τους επισυναπτόμενα με την αισθητική και τον πρωτοποριακό σχεδιασμό του αρχιτέκτονα.

Από την άλλη, το Bilbao αποτελούσε μια βιομηχανική πόλη της Ισπανίας, η οποία ακολούθησε το δρόμο της παρακμής από την πετρελαϊκή κρίση¹⁶ κι έπειτα όπως κι άλλες βιομηχανικές πόλεις. Η ανεργία καθώς και ο μαρασμός σε όλα τα επίπεδα, αντιμετωπίστηκαν από τις τοπικές αρχές με ένα διαφορετικό τρόπο. Στα τέλη της δεκαετίας του 90' ανακοινώθηκε ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα που περιλάμβανε τον εκσυγχρονισμό των υποδομών και των δικτύων της πόλης καθώς επίσης την κατασκευή συγκροτημάτων κατοικίας, γραφείων και ψυχαγωγίας. Το κερασάκι στην τούρτα, ήταν η κατασκευή ενός νέου μουσείου μοντέρνας τέχνης με προϋπολογισμό ίσο με το μισό ολόκληρου του προγράμματος.

Το *Guggenheim Museum* του Bilbao από τον Frank Gehry τελείωσε το 1997 και έιτοτε κατάφερε όχι μόνο να προσελκύσει 800.000 επισκέπτες ετησίως αλλά έβαλε την πόλη στον παγκόσμιο πολιτιστικό χάρτη ανακάμπτοντας την οικονομία της¹⁷. Το *Bilbao Effect*¹⁸, όπως είναι γνωστό, έιτοτε άλλαξε όχι μόνο την αρχιτεκτονική των δημοσίων κτηρίων αλλά και τα κριτήρια με τα οποία επιλέγονται τα νέα αυτά κτήρια παγκοσμίως. Η εμβληματικότητα του κτιρίου και η προβολή του σε

συνδυασμό με μια σειρά από διοικητικές και διαχειριστικές παρεμβάσεις καθώς και άλλα πιο μακροσκοπικά ζητήματα που αφορούν το σύνολο της πόλης, κατάφεραν να φέρουν στο προσκήνιο την πόλη του Bilbao.

Την ίδια στιγμή όμως, η εμβληματικότητα και οι star-architects καθιερώθηκαν ως πρότυπο μετέπειτα από φιλόδοξες πόλεις για την προσέλκυση επισκεπτών, με τεράστιους προϋπολογισμούς και φιλοδοξίες οι οποίες δεν έχουν πάντα καλή κατάληξη: παράδειγμα το National Center for Popular Music στο Sheffield της Αγγλίας, οι φιλοδοξίες του οποίου διαψεύστηκαν και σφραγίστηκαν από την χρεωκοπία του την ίδια χρονιά.

**“If You
Build It,
They Will
Come ...
Won’t
They?”¹⁹**

¹⁶ Λήμμα της Βικιπαίδεια με τίτλο «Πετρελαϊκή κρίση του 1973»

¹⁷ Beatriz Plaza (2007) *The Bilbao effect (Guggenheim Museum Bilbao)*. Faculty of Economics. University of the Basque Country

¹⁸ Ομοίως με 16

¹⁹ Τίτλος του άρθρου του Nick Shavai στο *New York Magazine* στις 10/9/2015 για την επένδυση των πανεπιστημίων στην ακριβή αρχιτεκτονική ως τεχνητό ακαδημαϊκό κέρδος.

— 66 —

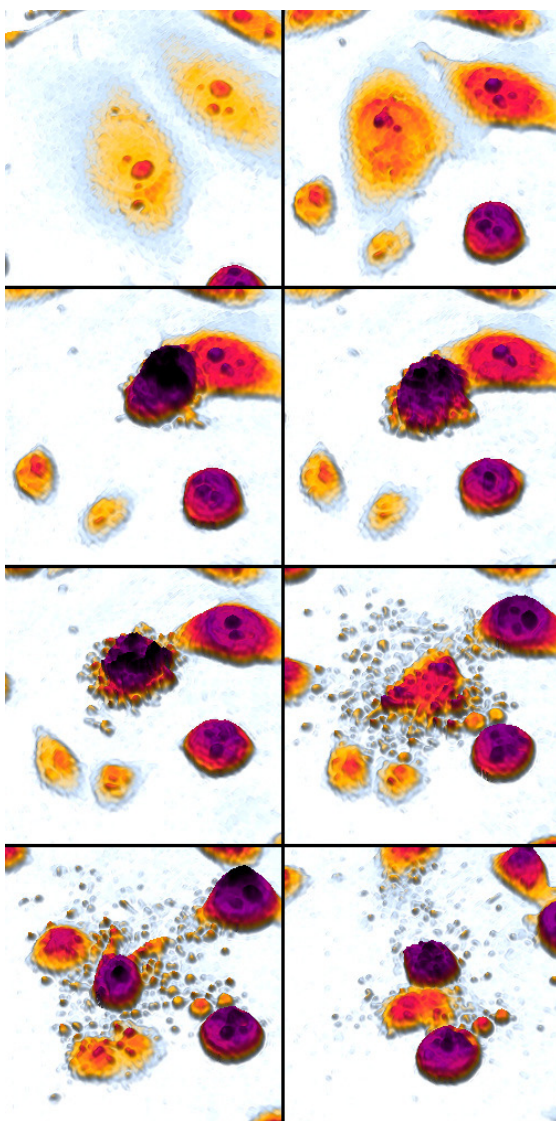
IX_The Botoxed Monument / Το Μποτοξ-αρτισμένο Μνημείο

Όταν το μπότοξ έκανε την εμφάνισή του, πλήθος κόσμου κατέφυγε σε αυτή τη λύση. Να εξαφανιστεί η γήρανση από το πρόσωπο, να είμαστε για πάντα νέοι. Τίποτα, όμως, δεν χαρίζεται. Είναι γνωστό ότι τέτοιες πρακτικές μπορούν να οδηγήσουν σε αλλοίωση των χαρακτηριστικών του προσώπου, σε μερική παράλυση των μυών, ακόμη και σε θάνατο. Μια πραγματική συμφωνία με τον Διάβολο.

Την ίδια στιγμή που τα αποτυχημένα μπότοξ τα βλέπουμε καθημερινά στα περιοδικά με ειρωνικά και κοροϊδευτικά σχόλια, δεν κάνουμε τίποτα για τις πόλεις. Γιατί και στις πόλεις κάνουμε μπότοξ. Προσπαθούμε να τις κρατήσουμε όπως ήταν, να αποβάλλουμε τον χρόνο και οτιδήποτε «ακακό».

Άμα υπάρχει μπότοξ υπάρχει ελπίδα. Στην αρχή σημειακά και έπειτα σαν πλήρη ταρίχευση. Να διατηρήσουμε το πτώμα να απαρηνηθούμε το τέλος του, τον Θάνατό του. Μισό-κλείνοντας τα μάτια και με λίγο υπερβάλλον ρομαντισμό θα βλέπουμε την πόλη μας όπως την έχουμε πλάσει. Όπως δεν υπήρξε ποτέ. Το παρόν μας ένα.

Η συνέχεια (;) του λαμπρού μας παρελθόντος.

I.

Iα.

Iβ.

Η απόπτωση και ο Θάνατος

Η απόπτωση²⁰ είναι μια διεργασία προγραμματισμένου κυτταρικού θανάτου. Κατά τη διάρκεια της απόπτωσης το κύτταρο συρρικνώνεται, το ίδιο και η χρωματίνη, η μιτοχονδριακή μεμβράνη διαρρηγνύεται και το κύτταρο αποδομείται και σχηματίζει αποπτωτικά σώματα, τα οποία φαγοκυτταρώνονται, χωρίς φλεγμονή. Κατά τη διάρκεια της απόπτωσης έχουμε πρωτεϊνοσύνθεση. Η διαδικασία της απόπτωσης είναι καταστροφική και αυτοεπισχυόμενη και μη αντιστρεπτή.

Η απόπτωση είναι εξαιρετικά σημαντική διαδικασία και λαμβάνει μέρος τόσο σε ενήλικα όσο και εμβρυικά κύτταρα. Στα έμβρυα, τα κύτταρα πεθαίνουν όταν η δομή που σχηματίζουν δεν είναι πλέον απαραίτητη, όπως στην ουρά του γυρίνου ή στα δάκτυλα των άκρων. Άλλοτε, ο κυτταρικός θάνατος είναι απαραίτητος για τη ρύθμιση του κυτταρικού αριθμού. Τα καρδιακά κύτταρα ανθίστανται στην απόπτωση με αποτέλεσμα ο αριθμός τους να μεγαλώνει. Όμως και η αυξημένη απόπτωση είναι επιβλαβής επειδή οδηγεί σε εκφυλιστικές ασθένειες.

Ενώ λοιπόν, οι πολυκύτταροι οργανισμοί έχουν εξελιχθεί μέσα από μια αργή διαδικασία έπειτα από διαρκείς αλλαγές και επεξεργασίες όπου ο θάνατος είναι απαραίτητος, οι ειδικοί που σχετίζονται με την πόλη σήμερα

προσπαθούν να αποτάξουν αυτό το εξελικτικό χαρακτηριστικό. Για μια πόλη που δεν φαίνεται να έχει διάκριση ζωής παραπάνω από μια δεκαετία, το ερώτημα που πρέπει να τίθεται είναι το εξής: γιατί να μην μπορούν και οι πόλεις να περάσουν από έναν προγραμματισμένο θάνατο που θα επιτρέψει σε αυτές να αναγεννηθούν²¹;

Ο θάνατος δεν είναι πλέον επιλογή, το να κατεδαφίσει ή να επισκευάσει κανείς ένα κτίριο είναι σαν να αφαιρεί χρονική αξία από την πόλη. Λες και έτσι οι σύγχρονες πόλεις αναμετρούνται, από το πόσο παλιά είναι τα ντουβάρια τους. Ξεχνούμε ότι οι πόλεις άλλαζαν και βρισκόμαστε σε μια διαρκή αναζήτηση για το αυθεντικό²². με μία όμως βασική διαφορά. Αυτή τη φορά είναι δικό μας κατασκευάσμα.

Αυτό συνέβη και στην περίπτωση του Bronx όταν στις αρχές της δεκαετίας του 90' και με αφορμή την κριτική της Jane Jacobs ξεκίνησε μια διαδικασία η οποία επεκτάθηκε σταδιακά και σε άλλες πόλεις. Οι έννοιες της αστικής ποιότητας και πυκνότητας δεν άργησαν να εμπορευματοποιηθούν σε μια

βιαστική αναζήτηση ταυτότητας και ανάπτυξης. Αντί λοιπόν για τα νέα γυαλιστερά κτίρια του Μανχάταν που φοβόντουσαν όλοι, το Bronx παρέμεινε όπως ήταν· στην κυριολεξία²³. Τα χαμηλά σπίτια και καταστήματα ξαφνικά απέκτησαν αξία, οι έννοιες “slum” και “ghetto” ήταν πλέον πολύ ελκυστικές για μια αστική τάξη η οποία κατοικεί πλέον με βάση τις τάξεις των υπόλοιπων *homines urbanis*²⁴. Ο ρομαντισμός για το καθετί είναι πια στο αίμα των σύγχρονων αστών.

23 Η έννοια της αυθεντικότητας και το παράδειγμα του Bronx προέρχονται από την Sharon Zukin (2010) *Naked City: The Death and Life of Authentic Urban Places*. University Press: Oxford

24 Ο όρος “*homines urbanis*” περιγράφει τους αστούς.

21 Lucas Dean (2011) *Apoptotic Woomera 2035*. MONU. #14 Editing Urbanism. σσ. 33-37.

22 *Αυθεντικός, -ή, -ό* [μτγρ.] 1. Αυτός που ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, που δεν είναι ψεύτικος ΣΥΝ. Αληθινός, γνήσιος, πραγματικός 2. Αρχικός, πρωτότυπος, αυτός που δεν αποτελεί απομίμηση ή αντίγραφο, που δεν έχει δεχθεί επέμβαση ή επεξεργασία ΣΥΝ. Πρωτότυπος 3. Αυτός που φανερώνει γνησιότητα, ειλικρίνεια, έλλειψη προσποιήσεως ή υποκρισίας ΣΥΝ. Πηγαίος, αληθινός, άθροπος, γνήσιος (πηγή: Μπαμπινιώτης)

20 Λήμμα της Βικιπαίδεια με τίτλο «Απόπτωση»

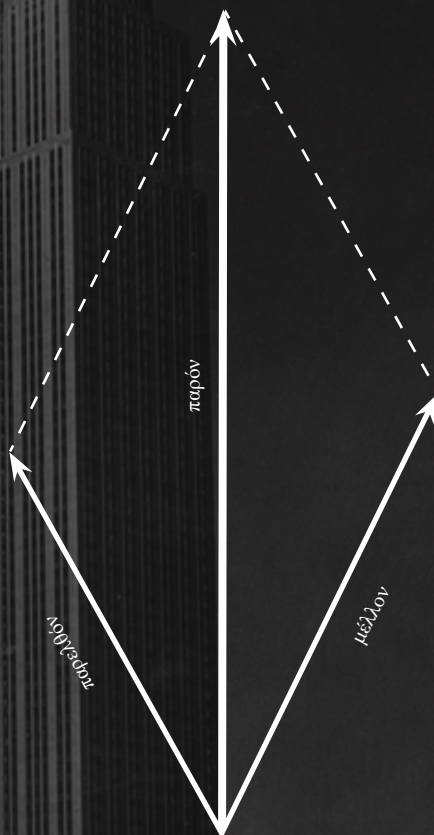
1. - Ιβ. Η έννοια της απόπτωσης και του κυτταρικού θανάτου μοιάζει να ανήκει στις κρυφές διαδικασίες που ενυπάρχουν στον κόσμο. Η κρυπτότητα δεν αναφέρεται στο ότι δεν μπορεί να ειπωθεί από το κοινό μάτι αλλά στο ότι ο θάνατος δεν θεωρείται πλέον δεδομένος. Η πραγματικότητα του σύγχρονου ανθρώπου διαφέρει.

Ο θάνατος απομακρύνεται, τα νεκροταφεία βρίσκονται έξω από τις πόλεις, τα μπότοξ εξαπλώνονται, τα φάρμακα εξαπατούν. Ο κόσμος ζει χωρίς τον θάνατο σε μια επανόληψη χωρίς ουσία.

Ολοκληρώνεται κατά αυτόν τον τρόπο η πρώτη φάση της «επίθεσης», ένας σχηματισμός ο οποίος μπορεί να συνοψιστεί στα εργαλεία της διατήρησης προς την παγίωση. Από την ένταξη - γέννηση στην προστατευτικότητα έπειτα στην αναπαραγωγή και στην αναβολή της κατεδάφισης. Αυτή η αλληλουχία ως μηχανισμός αλλά και ως τρόπος σκέψης μοιάζει να συνάδει κατά πολύ με τον σύγχρονο τρόπο ζωής. Προβάλλει έτσι η διατήρηση κι αυτή ως ένα από τα επιτεύγματα του ανθρώπου του 20ου αιώνα ανάμεσα στο αυτοκίνητο, στην κατάκτηση του ουρανού με το αεροπλάνο, τα δίκτυα κ.ο.κ. Είναι γεγονός ότι τα επιτεύγματα αυτά πέρα από το ότι κατάφεραν να αλλάξουν ριζικά τον τρόπο ζωής και να σηματοδοτήσουν το πέρασμα σε μια νέα εποχή, αποτέλεσαν υπόσχεση για ένα τρανό μέλλον²⁵. Στο μέλλον αυτό συνίσταται και η «υπαρξιακή» ενδυνάμωση του ανθρώπου καθώς η επιβολή του μέσα από το τεχνητό περιβάλλον συντέλεσε στην αποκοπή του από την φυσική εξέλιξη των πραγμάτων, ανάμεσα τους και ο θάνατος.

Είναι γνωστό, ωστόσο, πως οι μεγάλες υποσχέσεις και φιλοδοξίες του 20ου αιώνα δεν έγιναν όλες πραγματικότητα. Οι θετικές επιστήμες και η τεχνολογία μπορεί να προχώρησαν, ωστόσο οι πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες διαμορφώθηκαν πολύ διαφορετικά από τις προβλέψεις. Ο κόσμος δεν έγινε μια ουτοπία καθώς δεν κινείται πάντα προς στην ίδια κατεύθυνση. Είναι μια συνισταμένη, όπως αυτή που περιγράφει η Hannah Arendt, με πολλές και δυναμικά διαμορφωμένες συνιστώσες.

Την ανεκπλήρωτη ουτοπία του μέλλοντος πλέον αναλαμβάνει η σύνθεση της ουτοπίας του παρελθόντος. Αυτή η άρνηση για κάτι λανθασμένο, η άρνηση για τον θάνατο περιλαμβάνει τη λήθη ως βασικό συστατικό της και τη διαμόρφωση - θεσμοθέτηση ενός οικουμενικού οράματος.

Γρ. - Ιστ. Οι σαρωτικές ανακαλύψεις και κατορθώματα του 20ου αιώνα δεν μπορούσαν να αφήσουν τις κοινωνίες αδιάφορες. Οι 2 παγκόσμιοι πόλεμοι και τα συντριμμά που άφησαν πίσω, αποτέλεσαν εύφορο έδαφος για την ουτοπία που διαμορφώθηκε σε πολλούς τομείς ανάμεσα τους και η αρχιτεκτονική.

²⁵ Andreas Huyssen (2006) *Nostalgia for Ruins*. Grey Room. No. 23. pp. 6-2.

Ιδ.

II_Lucky Monument /
Το τυχερό Μνημείο

Η γέννηση

I_The Lonely Monument /
Το μοναχικό μνημείο

Η προστασία

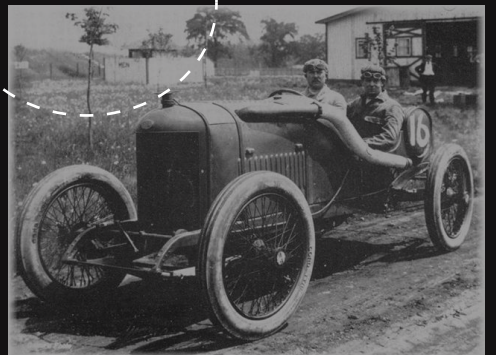

VI_The Iconic Monument /
Το εμβληματικό μνημείο

Η αναπαράγωγή

IX_The Botoxed Monument /
Το Μποτοξ-αρισμένο Μνημείο

Η αθανασία

Ιστ.

Ιε.

“

III_The Future Monument / Το Μελλοντικό Μνημείο

Έχουμε ενστερνιστεί τόσο πολύ πλέον τις αρχιτεκτονικές προκαταλήψεις που οτιδήποτε πρόκειται να κτιστεί έχει καταδικαστεί ήδη ως μέτριο.

Η δυναμικότητα και η δυναμικότητα ενός πιθανού μνημείου επομένως σταδιακά δίνει τη θέση της στη στατικότητα των ήδη υπαρχόντων. Προτείνεται έτσι, το Μελλοντικό Μνημείο, το οποίο βρίσκεται ανάμεσα στο Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς και στο Δοκιμαστικό Μνημείο. Κατά αυτόν τον τρόπο, επεμβάσεις στην πόλη θα προστατεύονται από δημαγωγικές πράξεις μέχρι και την αποπεράτωσή τους.

IV_The Never Ever Monument / Το “Ποτέ των Ποτών” Μνημείο

Καθώς ο αριθμός των προστατευμένων περιοχών αυξάνεται εικθετικά είναι αναγκαία μια αντιστάθμιση, μια αντίδραση. Προτείνεται έτσι μια νέου είδους προστατευμένη περιοχή, αυτής που προστατεύεται από την διατήρηση.

Πρόκειται για τα Αστικά Αποθέματα, όπως τα αποκαλεί το γραφείο. Οι περιοχές αυτές θα είναι αφοσιωμένες στην δραστηριότητα, στην ευκαιρία, στην αλλαγή, στην αποτυχία και στην ελευθερία. Τα επιτυχημένα κτίρια ή δημόσιοι χώροι θα επιβιώνουν μέσα από τη διαδικασία που ισχύει προτού κυριαρχήσει το preservationism, τη φυσική επιλογή.

Όταν οι πόλεις γίνονται στατικές, πρέπει να διατηρήσουμε την αλλαγή.

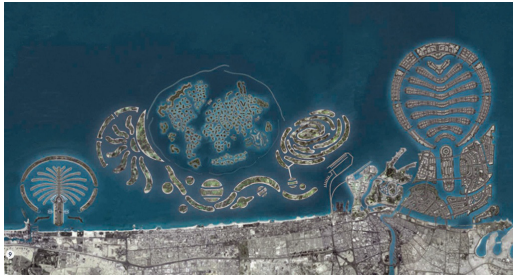
Ιζ.

Ιη.

Ιο.

Κ.

Κα.

Κβ.

Κζ. Πόσες φορές έχουμε αναρωτηθεί εάν αυτό που πρόκειται να κτιστεί είναι αντάξιο αυτού που προϋπήρχε στη θέση του; Το καινούριο βρίσκεται πάντα σε μια θολή σύγκριση με το παλιό.

Κη. - Κθ. Φανταστείτε να υπάρχουν ζώνες στο Άμστερνταμ και στη Νέα Υόρκη όπου τίποτε δεν είναι δεδομένο. Τα πάντα αλλάζουν γιατί όχι και η αρχιτεκτονική;

Κι. Η νέα Ακτογραμμή του Ντουμπάι είναι αναμφισβήτητη από τα μεγαλύτερα αναπτυξιακά έργα το οποίο παρά το μεγάλος κόστος και τη δυσκολία της κατασκευής, πραγματοποιήθηκε σε πολύ μικρό διάστημα. Εντούτοις, δεν δείχνει να σφινγίνει την UNESCO. Γιατί;

Κλ. - Κμ. Η άλη ύπαρξη του facebook δεν είναι αληθινή. Πίσω από το Interface, μια κοινότητα εργαζομένων ζει και καινοτομεί σε κτίρια του Frank Gehry.

 “

III_The Would-Be Monument / Το Δυνητικό Μνημείο

Η ενσωμάτωση ενός μνημείου στη περίφημη Λίστα προϋποθέτει αυτό να αποτελεί διεθνούς αξίας και να πληροί τουλάχιστον ένα από τα δέκα κριτήρια που έχουν τεθεί. Εάν αυτό αληθεύει, τότε θα πρέπει να προστεθούν στα μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς πέντε ακόμα. Η Ακτογραμμή του Ντουμπάι, το Facebook, η πόλη Benidorm, η IKEA και η Λωριδα του Λας Βέγκας.

α. Το Ντουμπάι αποτελεί πόλη των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων πριν ακόμα τη μεγάλη πετρελαϊκή έκρηξη της δεκαετίας του 60'. Παρόλα αυτά τις τελευταίες δεκαετίες αποτελεί πόλο έλξης μεγάλων έργων. Ανάμεσα σε αυτά και η *Ακτογραμμή* του.

Η Ακτογραμμή αποτελείται κατά κύριο λόγο από τεχνητά νησιά το σχήμα και η σχέση των οποίων δεν είναι τυχαία, διαμορφώνοντας και επεκτείνοντας το παραλιακό μέτωπο κατά 300 χιλιόμετρα. Η κλιμακα και η τεχνογνωσία που χρειάστηκε για να διαμορφωθεί αυτή η Ακτογραμμή αντιπροσωπεύει την ικανότητα και την *ευφυΐα του ανθρώπου του 21ου αιώνα*. Παράλληλα αποτελεί την *επιτομή των ανθρώπινων δραστηριοτήτων* της άνεσης, του τουρισμού, του καταναλωτισμού και της υπερβολής.

Κριτήρια UNESCO (1),(2),(4)

β. Ο διαδικτυακός κόσμος έχει κατά καιρούς αποδείξει την σημασία του και τον συσχετισμό του με τον πραγματικό. Το *Facebook* σίγουρα είναι μία από τις απτές αποδείξεις. Με παραπάνω από 600 εκατομμύρια χρήστες και με τη δύναμη της τεχνολογίας εκπληρώνει το όραμα (νοητικό και τεχνικό) της *ιπτερευτικής ανταλλαγής ανθρώπινων αξιών* καθώς επίσης *αποτυπώνει την σύγχρονη ανθρώπινη κουλτούρα στην εποχή της πληροφορίας*. **Κριτήρια UNESCO (1),(2),(4),(5)**

γ. Η πόλη του *Benidorm* αποτελεί έναν πολύ σημαντικό τουριστικό προορισμό που συνδυάζει ψηλά κτίρια με τις παραλίες της Μεσογείου. Παρόλα αυτά, όλες οι κοινωνικές τάξεις είναι ικανές να την επισκεφτούν και να διαμείνουν διαμορφώνοντας μία πολύχρονη τουριστική παράδοση όπου συνδυάζεται τόσο η χρήση στη ξηρά όσο και στη θάλασσα.

Κριτήρια UNESCO (3),(5),(6)

δ. Η *IKEA* αποτελεί τη μεγαλύτερη εταιρία επίπλων του κόσμου. Κάνοντας οικονομία στην κατασκευή στο αγοραστικό κόστος καθώς και στο κόστος μεταφοράς με επαναστατικό τρόπο, κατάφερε να εδραιωθεί σε 38 χώρες με 600 εκατομμύρια επισκέπτες τον χρόνο. Παράλληλα τα προϊόντα της είναι προσιτά σε όλες τις κοινωνικές ομάδες αποτελώντας έτσι σημαντικό κομμάτι της ανθρώπινης ιστορίας και ανάπτυξης με παγκόσμια εμβέλεια.

Κριτήρια UNESCO (3),(4),(6)

ε. Γνωστή και ως «Αμαρτωλή Πόλη» το *Las Βέγκας* είναι γνωστός προορισμός για διακοπές και κυρίως για τα ξενοδοχεία - καζίνο που έχει. Η πρόσφατη ιστορία του *Las Βέγκας* ξεκινά με την νομιμοποίηση του τζόγου το 1931. Η έπειτα γνωστή χρήση των καζίνο από τη μαφία και ξέπλυμα μαύρου χρήματος διαμόρφωσαν μια ταυτότητα στην πόλη η οποία δεν διαφέρει πολύ από ότι είναι σήμερα. Η ανάπτυξη της πόλης στη μέση της ερήμου είναι ωστόσο αξιοσημείωτη καθώς κατάφερε να αποκτήσει πληθυσμό 2 εκατομμυρίων και να αποτελέσει την παγκόσμια πρωτεύουσα διασκέδασης του κόσμου. Η Λωρίδα του *Las Βέγκας* συμπυκνώνει το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητάς του με 19 από τα 25 μεγαλύτερα ξενοδοχεία στον κόσμο και 4 αντιγραφές μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς. Αυτή η ευφάνταστη χρήση και αναπαραγωγή των μνημείων σε συνδυασμό με τη τεράστια τουριστική και όχι μόνο ανάπτυξη είναι *αυταπόδεικτο κομμάτι ανταλλαγής ανθρώπινων αξιών και του σύγχρονου πολιτισμού.*

Κριτήρια UNESCO (2),(4)

Κγ.

Κδ.

Κε.

Κστ.

Κζ.

VII_The Unsustainable Monument / Το μῆ - βιώσιμο μνημείο

Είναι θέμα χρόνου μέχρι δύο σημαντικά ζητήματα που απασχολούν την αρχιτεκτονική να συγκρουστούν.

Παρόλα αυτά, η σύγκρουση ενδέχεται να αποφέρει καλύτερα αποτελέσματα από αυτά που έχουμε τώρα, δηλαδή τις «Σταυροφορίες» στο Όνομα του Πράσινου και το Παλιού. Και αυτό καθώς θα προκύψει εκ νέου σκέψη γύρω από τα ζητήματα της βιωσιμότητας και της διατήρησης.

Εξάλλου, η διατήρηση κτιρίων που δεν έχουν κάποια χρήση πλέον για τον άνθρωπο, μόνο βιώσιμη δεν είναι. Επίσης, δεδομένο το ότι η βιωσιμότητα στηρίζεται σε μακροχρόνιες στρατηγικές θα μπορούσε ενδεχομένως να προτείνει νέους τρόπους διαχείρισης και χρήσης των μνημείων από αυτόν τον μονοσήμαντο ρόλο που κατέχουν σήμερα. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσαν τα κέντρα των πόλεων να είναι και πάλι λειτουργικά ενώ η συνεχής και παράλογη αστική διάχυση να μπορέσει να ανατραπεί συμπυκνώνοντας την σημασία της εκάστοτε πόλης σε λογικά πλαίσια.

Κγ. Η πόλη του Benidorm είχε υποβάλει αίτηση για την ένταξη της στη Λίστα των μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO την περίοδο που οι STAR έγραφαν το άρθρο.

Κδ - Κε. Κανείς δεν θα μπορούσε να πειστεί επαρκώς για την ανακήρυξη της ΙΚΕΑ και του Λας Βέγκας ως μνημεία. Ο βαθμός προκατάληψης και οι θεσμοί μας παραπέμπουν να σκεφτούμε το οτιδήποτε λειτουργικό τη σημερινή εποχή, ως μη αξιοθαύμαστο.

Κστ. - Κζ. Τι θα συνέβαινε αν σκεφτόμασταν τα μνημεία και το χώρο γύρω από αυτά ως λανθάνον δυναμικό; Θα προσπαθούσαμε να βρούμε τρόπους αξιοποίησης χωρίς έστω να αμφισβητήσουμε την υλική τους υπόσταση. Η βιωσιμότητα των μνημείων θα μπορούσε να είναι μια απάντηση. Ή και όχι.

“

VII_The Digital Monument / Το ψηφιακό μνημείο

Το πρόσωπο της Madonna μοιάζει αγέραστο. Πραγματικότητα ή ψέμα; Φωτογραφία ή Photoshop;

Τσως να μην έχει καμία σημασία πλέον. Η ψηφιακή εικόνα είναι ακριβές αντίγραφο της αλήθειας, ακόμα κι αν αυτή η αλήθεια δεν υπάρχει πια. Αυτό είναι; Μήπως οι ατέλειωτες δυνατότητες της ψηφιακής εικόνας είναι η λύση ανάμεσα στα νέα κτίρια και στα κτίρια που χρήζουν διατήρησης; Τα μνημεία έτσι, δεν θα γερούν, δεν θα περιλαμβάνουν τις «ανήθικες» προσθήκες, δεν θα διατάσσονται από το ενοχλητικό τους περιβάλλον. Προτείνεται λοιπόν ένα νέο είδος μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς, το ψηφιακό.

Με αυτόν τον τρόπο το Ψηφιακό Μνημείο δεν θα γερνά, δεν θα απειλείται και θα κρατά για πάντα την διεθνή του αξία. Θα αποτελεί μια καταγραφή του πραγματικού. Με τη βοήθεια της τεχνολογίας, ωστόσο, η καταγραφή αυτή θα είναι σε βαθμό χιλιοστού. Μπορεί και καλύτερα από το πραγματικό. Παράλληλα, η πόλη θα απαλλαγεί από τα όρια που θέτει η διατήρηση. Τα κτίρια και οι δημόσιοι χώροι θα έχουν το ελεύθερο να γεράσουν, να αλλάξουν, να επαναρπροσδιοριστούν και να εξαφανιστούν.

Θα μπορούσε το Ψηφιακό Μνημείο να αποτελέσει την Ουτοπία της διατήρησης;

Κη.

Το δεύτερο σκέλος της «επίθεσης» μπορεί κάλλιστα να συσχετιστεί με την υπενθύμιση της έννοιας της ετεροτοπίας. Πολλές και ακόμα περισσότερες συνιστώσες, άλλες εφεύρεση του νου, άλλες μια πραγματικότητα διαμορφώνουν μια νέα συνθήκη. Αυτή η υπερβολή, η υπερδιάσταση του περιβάλλοντος φανερώνεται κυρίως στις μη-ιστορικές πόλεις ή τόπους, εκεί που η «τρέλα» μπορεί να τοποθετηθεί πιο εύκολα.

Ενώσω έχουμε ταυτίσει μερικώς την ύπαρξη των τόπων αυτών ως μια διαδικασία έξω από τη νόρμα, έξω από «βαθύτερες» συνθήκες, αποτυγχάνουμε να δούμε κριτικά την πραγματικότητα. Έτσι, η προκατάληψη της κατωτερότητας που μαστίζει έναν άνθρωπο γοητευμένο από «ιστορικό» περιβάλλον τη στιγμή που επισκέπτεται έναν «μη-ιστορικό», έχει χαρακτήρα συγκαληπτικό. Μια άρνηση η οποία καταφέρει να τον εγκλωβίζει στην επιφάνεια. Την ίδια λοιπόν στιγμή που βλέπουμε το Λας Βέγκας ως kitch, την IKEA ως ένα μεγάλο επιπλοποιείο, το facebook ως ένα social media αγνοούμε την αναδιτάξη και την εκ νέου νοηματοδότηση εννοιών ασύμβατων με έναν τρόπο τελείως καινούριο. Μια υπενθύμιση της αλλαγής που θέλουν να προτάξουν οι STAR.

Κη. Το εξώφυλλο της Newsweek στις 20/11/2015 ανακοινώνει την μεταφορική νίκη της Δύσης έναντι στη βεβήλωση των μνημείων από την ISIS στη Συρία. Η νίκη αναφέρεται στη δυνατότητα του δυτικού κόσμου να επαναφέρει πολλά μνημεία μέσα από την Ψηφιακή Αρχαιολογία και γιατί όχι να στηθούν σε διάφορες μητροπόλεις όπως το Λονδίνο. Κάτι παρόμοιο με αυτό που συνέβαινε με τα αινιγματικά μνημεία παλαιότερα. Η ιστορία επαναλαμβάνεται, η αυτο-αναφορικότητα της δυτικής νίκης εντείνεται.

Stop. ↗

K0.

Η 12η Biennale της Βενετίας το 2010 με τίτλο *People meet in architecture* υπό τη διεύθυνση της Kazuyo Sejima, μας ενδιαφέρει. Η παύση αυτή έρχεται να συμπληρώσει το πώς ένα διεθνές γραφείο με μία σημαντική προσωπικότητα βλέπει τη διατήρηση. Ο Rem Koolhaas μαζί με τους OMA/AMO συμμετέχει με μια έκθεση που συνάδει με την κριτική των STAR αλλά και με όσα έχουν ειπωθεί. Η έκθεση ονομάζεται “Preservation” και τοποθετείται σε δύο χώρους του Palazzo dell’Esposizioni.

Ο πρώτος χώρος αποτελεί μια έκθεση 26 έργων τους, που δεν είχαν παρουσιαστεί ξανά και αφορούσαν θέματα σχετικά με τον χρόνο και την ιστορία. Πρόκειται για ένα υλικό που απαρτίζεται από φωτογραφίες, κείμενα και άλλα αντικείμενα που φέρουν τη συναισθηματική φόρτιση της ανάμνησης όπως αισθάνεται κανείς όταν επισκέπτεται ένα παλιό σπίτι. Όπως αναφέρουν, οι αρχιτέκτονες, μέχρι τη 1η Biennale της Βενετίας το

1980 με επιμελητή τον Paolo Portoghesi, με θέμα “Presence of the Past”, ξεχνούσαν ή ήταν εχθρικοί απέναντι στο θέμα της διατήρησης πόσω μάλλον στις διεθνείς εκθέσεις και παρουσιάσεις²⁶. Τα πράγματα έκτοτε άλλαξαν.

Αξίζει να σημειώσει κανείς, εδώ, την ειρωνεία καθώς συμπληρώνουν ότι οι OMA /AMO είχαν εμμονή με το παρελθόν από την πρώτη στιγμή - κάτι που δεν επιβεβαιώνεται με μια απλή παράθεση έργων. Αυτό που έχει περισσότερο ενδιαφέρον, βέβαια, είναι το περιεχόμενο της δεύτερης αίθουσας όπου και προβάλλεται η κύρια προβληματική του γραφείου. Αυτή μπορεί να διακριθεί μέσα από προσωπική ανάγνωση του γράφοντος σε τρεις κατηγορίες, οι σχέσεις των οποίων είναι αλληλένδετες.

²⁶ Αναφορές από την ίδια την έκθεση που βοήθησαν στο άρθρο OMA / Rem Koolhaas (2011) *Extreme Demolition Extreme Preservation*. MONU. #14 Editing Urbanism. σσ. 17-32. όπου η Beatriz Ramo των STAR παίρνει συνέντευξη από τον Ippolito Pastellini των OMA.

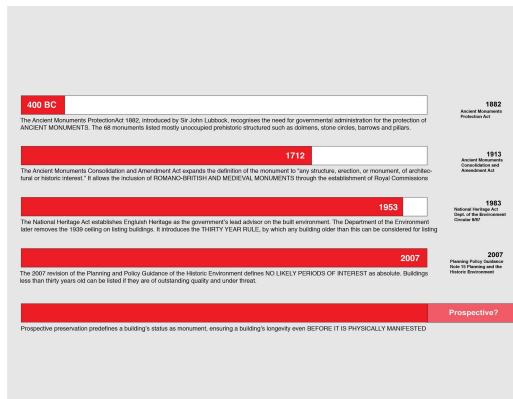
Status Quo vol.2

Ο Koolhaas είχε καταλάβει αυτό το δίπολο ουτοπίας και ετεροτοπίας για το οποίο μιλούσαν οι STAR. Η παρουσίαση αναφέρει ότι μέχρι και το 2009, όπου είναι και τα στοιχεία της έκθεσης, φαίνεται να διαμορφώνονται δύο κυρίαρχα ρεύματα παγκοσμίως. Το ένα αφορά τη «ριζική αλλαγή» όπως αυτή εμφανίζεται κυρίως στις αναδυόμενες οικονομίες κρατών ή πόλεων, ενώ το άλλο τη «ριζική στασιμότητα» με βασικό αντιπρόσωπο την Ευρώπη. Το τελευταίο δεν ήταν πάντοτε δεδομένο, ακόμα κι αν η διατήρηση είναι μια εφεύρεση της Δύσης από την Αναγέννηση κι έπειτα.

Προσθέτει ότι την ίδια στιγμή που η διαφωνία ανάμεσα στον Viollet-Le-Duc και στον John Ruskin διδάσκεται ως κομμάτι της αρχιτεκτονικής διατήρησης, δεν φαίνεται να έχει επιλυθεί το βασικό αίτιό της. Αυτή η αντίφαση ανάμεσα στο αυθεντικό και αυτό που έχει υποστεί αποικιακά καταστροφή. Παρόλα αυτά, η έλλειψη μιας ξεκάθαρης άποψης που θα επίλυε αυτή την αντιφατικότητα δεν φαίνεται να προβληματίζει όχι μόνο τους λεγόμενους preservationists αλλά παραβλέπεται από τη στιγμή που το μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς σαν θεσμός αποτελεί ίσως από τους μεγαλύτερους μοχλούς ανάπτυξης τουρισμού και place branding²⁷.

Στην έκθεση επίσης αναφέρεται, ότι όλο και περισσότερες κυβερνήσεις, ιδρύματα, ΜΚΟ υποστηρίζουν τις πρακτικές διατήρησης. Το αποτέλεσμα πλέον είναι η διαμόρφωση προστατευτικών ζωνών - όπως αυτές έχουν περιγραφεί και παραπάνω - που αντιστοιχούν στο 12% της συνολικής επιφάνειας της Γης. Αυτή η επεκτασιμότητα της διατήρησης - ένα μεγάλο κομμάτι της οποίας αντιστοιχεί σε περιοχές πλέον εκτός Ευρώπης - διαμορφώνει μια αυτοκρατορία την οποία οι υπέρμαχοί της δεν ξέρουν πώς να τη διαχειριστούν.

²⁷ Ο σύγχρονος μοχλός ανάπτυξης πόλεων, κρατών κ.ο.κ που βασίζεται στην οπτική επικοινωνία και καιτ' επέκταση στο εμβληματικό κτιστό ή φυσικό που απαρτίζει έναν τόπο. (πηγή : Wikipedia)

Λ.

Κθ. Ο Koolhaas υποδέχεται τους επισκέπτες στα εγκαίνια της έκθεσης Cronocoas.

Λ. Το κτιριακό απόθεμα με το πέρασμα των χρόνων αντιμετωπίζεται διαφορετικά. Τι γίνεται όμως όταν το απόθεμα γεμίζει τις πόλεις; Οι πόλεις σταματούν.

Λα. (κάτω) Η πορεία του γραφείου - η ιστορία των OMA ξαναγράφεται στην έκθεση όπου παρουσιάζονται project αδημοσίευτα και το σκεπτικό των OMA/AMO πάνω σε θέματα παρελθόντος και διατήρησης.

By disconnecting the (role of the) architect from the public sector, the market economy severed the connection between architecture and idealism...

Λβ.

Αρχιτέκτονας και κοινωνία

Ένας άλλος σχολιασμός που προκύπτει από την έκθεση, αφορά την εξελικτική διαδικασία της κοινωνίας και τη θέση του αρχιτέκτονα μέσα σε αυτή. Οι OMA λαμβάνοντας υπόψη ότι από το 1979 έχει να μπει στο εξώφυλλο του περιοδικού TIME κάποιος αρχιτέκτονας, έχουν την αφορμή για να σχολιάσουν τη θέση του τελευταίου στην κοινωνία.

Η μετάβαση στην κοινωνία των αγορών και η σταδιακή ενσωμάτωση των αρχιτεκτόνων σε αυτή, διαμόρφωσε συνθήκες όπου ο αρχιτέκτονας αφοσιωμένος στην σταδιακή αλλαγή απαξιώνει την ευθύνη και το αξίωμα που κάποτε είχε. Στο φαινόμενο μπλέκεται και η διατήρηση καθώς είναι γεγονός πως πολλά κτίρια του μοντέρνου αλλά και του μεταμοντέρνου - κυρίως βουβά²⁸ αλλά λειτουργικά - απαξιώνονται σταδιακά

28 « [...] δεν έχεις παρατηρήσει, περιδιαβάζοντας στην πολιτεία τούτη, πώς ανάμεσα στα χτίρια που τη γεμίζουν, άλλα είναι βουβά ἄλλα μιλοῦν ἢ ἄλλα, τέλος, τα πιο σπάνια, τραγουδοῦν; » απόσπασμα του Paul Valery (1988) *Ενκαλίνος ἢ Αρχιτέκτων*. Εκδόσεις Άγρα: Αθήνα. σσ. 38.

στο βωμό των aesthetics και της αποστροφής για το κοινικό παρελθόν και τελικά κατεδαφίζονται. Οι OMA αναφέρουν ότι με την σταδιακή αποκοπή του αρχιτέκτονα από τον δημόσιο τομέα, διακόπτεται βίαια η σχέση μεταξύ αρχιτέκτονα και ιδεαλιστή. Πρόκειται για μία φαινομενική συμφωνία όπου ο πλούτος και η αναγνωρισιμότητα επικρατούν έναντι των αξιών. Το αποτέλεσμα είναι ότι πλέον ενώ οι architects είναι πιο αναγνωρίσιμοι και σίγουρα πιο πλούσιοι έχουν λιγότερο σημαντικό ρόλο για το κοινωνικό σύνολο · την ίδια στιγμή που εξαφανίζονται τα ίχνη που υπαινίσσονται το αντίθετο.

Λβ. Η απόκοπή των αρχιτεκτόνων από το δημόσιο τομέα αφαιρεί την αίσθηση ευθύνης των ιδίων για την κοινωνία. Η ταυτόχρονη σύνδεσή τους με τον ιδιωτικό και η υπεραξία του χρήματος και των μεγάλων project αλλάζει τα δεδομένα πλέον.

Λγ. (απέναντι) Οι AMO υπογραμμίζουν εκείνα τα κομμάτια που θεωρούν μη επαρκή από τα κριτήρια της UNESCO και τα ανασυνθέτουν.

CONVENTION CONCERNING THE PROTECTION OF THE WORLD CULTURAL AND NATURAL HERITAGE

CONVENTION CONCERNING THE DEMOLITION OF WORLD CULTURAL JUNK

The General Conference of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization meeting in Paris from 17 October to 21 November 1972, at its seventeenth session.

AMO on the occasion of the 12th International Architecture Exhibition at the Venice Biennale from 29 August to 21 November 2010.

Noting that the cultural heritage and the natural heritage are increasingly threatened with destruction not only by the traditional causes of decay, but also by changing social and economic conditions which aggravate the situation with even more formidable phenomena of damage or destruction.

Noting that cultural heritage and natural heritage are overwhelming us not only through the increasing need for identity and or history, but also by changing social and economic conditions which aggravate the situation with ever more formidable phenomena of preservation.

Considering that deterioration or disappearance of any item of the cultural or natural heritage constitutes a harmful impoverishment of the heritage of all the nations of the world.

Considering that the proliferation of cultural or natural heritage constitutes a risk of trivializing the heritage of all the nations of the world.

Considering that protection of this heritage at the national level often remains incomplete because of the scale of the resources which it requires and of the insufficient economic, scientific, and technological resources of the country where the property to be protected is situated.

Considering that protection of this heritage at the national level has at its disposal enormous economic, scientific, and technological resources in the country where the property to be protected is situated.

Recalling that the Constitution of the Organization provides that it will maintain, increase, and diffuse knowledge by assuring the conservation and protection of the world's heritage, and recommending to the nations concerned the necessary international conventions.

Recalling that the ideas of the organization provide that it will liberate oversaturated urban territory through the demolition of junk, and recommending to the nations concerned the new opportunities that will emerge.

Considering that the existing international conventions, recommendations and resolutions concerning cultural and natural property demonstrate the importance, for all the peoples of the world, of safeguarding this unique and irreplaceable property, to whatever people it may belong.

Considering that the existing international conventions, recommendations and resolutions concerning cultural and natural property demonstrate the importance, for all the peoples of the world, of actively demolishing junk, to whatever people it may belong.

Considering that parts of the cultural or natural heritage are of outstanding interest and therefore need to be preserved as part of the world heritage of mankind as a whole.

Considering that parts of the cultural or natural heritage are insignificant and transient and therefore need to be demolished to facilitate the growth and development of mankind as a whole.

Considering that, in view of the magnitude and gravity of the new dangers threatening them, it is incumbent on the international community as a whole to participate in the protection of the cultural and natural heritage of outstanding universal value, although not taking the place of action by the States concerned, and to grant assistance thereto.

Considering that, in view of the magnitude and speed of the global potential to produce junk, it is incumbent on the international community as a whole to participate in the removal of cultural and natural heritage of outstanding universal value, although not taking the place of action by the States concerned, and to grant assistance thereto.

Considering that it is essential for this purpose to establish an effective system of collective action, based on outstanding universal value, organized by scientific methods.

Παλινόρθωση (;)

Η παλινόρθωσή τους, αν μπορεί να χαρακτηριστεί ως τέτοια, είναι η δημιουργία μιας νέας διεθνούς σύμβασης παρόμοια με αυτή του 1972 καθώς επίσης και 10 νέων κριτηρίων με μία βασική διαφορά · δεν αποβλέπουν στην προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά στην κατεδάφιση των «παγκόσμιων πολιτιστικών σκουπιδιών».

Διαμορφώνουν έτσι και οι OMA το δικό τους μέτωπο απέναντι στη διατήρηση, το οποίο βέβαια δεν μπορεί να υποστηριχτεί επαρκώς. Ο λόγος ενός τόσο σημαντικού γραφείου ενώ καταφέρνει και αναδεικνύει ουσιαστικά το πρόβλημα της διατήρησης σε έναν πολύ σημαντικό αρχιτεκτονικό θεσμό όπως αυτόν της Biennale φέρει πολλαπλά οξύμωρα. Οι αρχιτέκτονες σύμφωνα με τα λεγόμενά τους δεν φέρουν αξίες, είναι πλουτοκράτες την ίδια στιγμή που ο Koolhaas βρίσκεται ανάμεσα στους πιο καλοπληρωμένους του είδους με πολλά σημαντικά projects. Η διατήρηση επεκτείνεται ασύστολα και ανεξέλεγκτα ενώ το Maison à Bordeaux βρίσκεται ήδη στη λίστα προστασίας από την UNESCO. Συντάσσουν τη λίστα «παγκόσμιων πολιτιστικών σκουπιδιών» υπαινισσόμενοι την εναλλαγή του «καλού» και «κακού» στην αρχιτεκτονική υπονόμεντας τη δική τους ανώτερη αρχιτεκτονική. Αυτά όλα βέβαια παρουσιάζονται ως προσωπικές ερμηνείες του γράφοντος και όχι ως μια γενική αλήθεια.

Having decided, at its sixteenth session, to recommend to the States concerned the necessary international convention,

Adopts this sixteenth day of November 1972,

II.D Criteria for the assessment

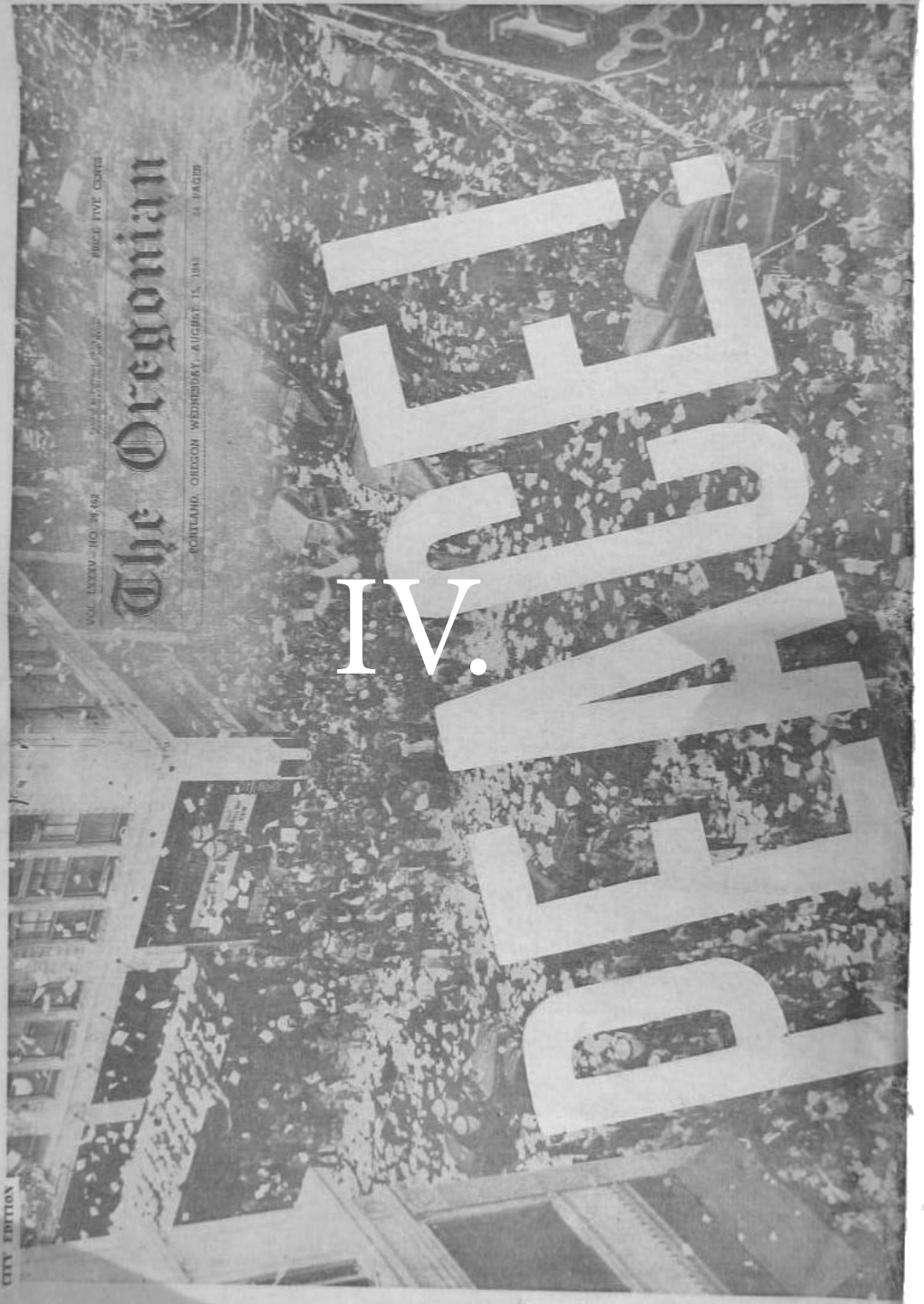
§77 The Committee considers a property meets one or more of the following criteria:

- (i) represent a masterpiece of human creative genius;
- (ii) exhibit an important interchange of human values, on condition of reciprocity, in the field of architecture, landscape design, town-planning or architecture;
- (iii) bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or which has disappeared;
- (iv) be an outstanding example of architecture, landscape design, town-planning or architecture;
- (v) be an outstanding example of architecture, landscape design, town-planning or architecture, especially when it has become a part of the human settlement;
- (vi) be directly or tangibly associated with events or living traditions, with artistic and scientific works of outstanding universal significance, with archaeological sites, or with historic monuments, or with natural features of outstanding universal significance;
- (vii) contain superlative natural phenomena or areas of exceptional natural beauty and aesthetic importance;
- (viii) be outstanding examples representing major stages of earth's history, including the record of life, significant on-going geological processes in the development of landforms, or significant geomorphic or physiographic features;
- (ix) be outstanding examples representing significant ongoing ecological and biological processes in the evolution and development of terrestrial, fresh water, coastal and marine ecosystems and communities of plants and animals;
- (x) contain the most important and significant natural habitats for in-situ conservation of biological diversity, including those containing threatened species of outstanding universal value from the point of view of science or conservation

Universal Junk (UJ)

Significant Universal Junk if the following criteria are met:

- (i) be a masterpiece of human creative genius;
- (ii) exhibit an important interchange of human values, on condition of reciprocity, in the field of architecture, landscape design, town-planning or architecture;
- (iii) bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or which has disappeared;
- (iv) be an outstanding example of architecture, landscape design, town-planning or architecture;
- (v) be an outstanding example of architecture, landscape design, town-planning or architecture, especially when it has become a part of the human settlement;
- (vi) be directly or tangibly associated with events or living traditions, with artistic and scientific works of outstanding universal significance, with archaeological sites, or with historic monuments, or with natural features of outstanding universal significance;
- (vii) contain appalling synthetic phenomena or areas of overdeveloped saturation and aesthetic insignificance;
- (viii) be banal examples representing minor stages of earth's history, including the record of life, significant on-going geological processes in the development of landforms, or insignificant geomorphic or physiographic features;
- (ix) be banal examples of insignificant transient ecological and biological processes in the evolution and development of terrestrial, fresh water, coastal and marine ecosystems and communities of plants and animals;
- (x) contain the most insipid and insignificant examples of habitats lacking diversity, including those containing over-protected types from the point of view of science or conservation

VOL. LXXXV - NO. 3148

The Oregonian

PORTLAND, OREGON, WEDNESDAY, AUGUST 15, 1945

PRICE FIVE CENTS

REFUGEE

IV.

CITY EDITION

Κλείνοντας, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι πέρα από το δίπολο μηχανισμών παγίωσης και αλλαγής που αναλύθηκε, γίνεται λόγος έμμεσα και για έναν βαθύτερο προβληματισμό. Πρόκειται ουσιαστικά για τη συλλογιστική - το καθιερωμένο αν θέλετε - που κρύβεται πίσω από τη διατήρηση. Κι ενώ έπειτα από τους προβληματισμούς των STAR έμοιαζε να το ξεχάσαμε, αναδύεται πάλι. Μια ανησυχία που εκφράζεται δειλά και αφορά τις δικλίδες ασφαλείας που προσπαθεί εναγωνίως να προβάλλει η σύγχρονη κοινωνία απέναντι σε οποιαδήποτε άλλο τρόπο σκέψης. Διακρίνεται, έτσι, σύμφωνα με τα παραπάνω, ότι η διατήρηση μπορεί να συνοψιστεί σε δύο έννοιες, αυτή του επιστημονικού - ορθολογικού και αυτή του ηθικού - αυτού δηλαδή που φέρει τις αξίες τις κοινωνίας. Και οι δύο έννοιες φαίνεται να λειτουργούν συμπαραθετικά προβάλλοντας αυτό που φαίνεται να συνοψίζει τη εσωτερική δύναμη της διατήρησης, την ουσία¹.

Η έννοια της ουσίας ή σημαντικότητας λοιπόν μπορεί να αναλυθεί ως ίδια αλλά και ως συνάρτηση των συνισταμένων ορθού και ηθικού. Στην πρώτη περίπτωση, η ουσία μοιάζει να συγκεντρώνει τη σημασία ενός πυρήνα ενός σημαντικού σπόρου από όπου όλα ξεκινούν, μια αλήθεια. Η φιλοσοφία και η συζήτηση που άνοιξε ο Νίτσε

είναι χρήσιμα και μπορούν να συσχετιστούν με αυτό το ζήτημα. «Τι είναι, αλήθεια, αυτό που μέσα μας θέλει «την αλήθεια» ; » θα αναρωτηθεί ο φιλόσοφος². Η θέληση για αλήθεια - ή αλλιώς η αναζήτηση της καταγωγής ή του θεμελίου που έλεγε ο Φουκώ - περιλαμβάνει αυτόματα τον δογματισμό. Όλα τα πράγματα ανώτερης αξίας ανάγονται σε μια δική τους καταγωγή απαλλαγμένη από τα «κακά» του ισχνού μας κόσμου - του τώρα. Αυτή η διαδικασία που ο φιλόσοφος την ονομάζει προκατάληψη, δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια προσπάθεια οι παλιοί να «κρύψουν» ότι αυτό που βαφτίζουν ως «αλήθεια» αποτελεί την ίδια τους την «πίστη», την δική τους αφετηρία.

Η ίδια πρακτική προκατάληψης ή αν θέλετε λήθης φαίνεται να εφαρμόζεται και στις σημερινές «ιστορικές» πόλεις. Η ουσία της διατήρησης των σημαντικών κτιρίων, ως έννοια, προσπαθεί να παγιωθεί ως τέτοια με την κατασκευή της αφετηριακής πράξης - της γέννησης από όπου το κτίριο ξεκινάει την ύπαρξή του στον κόσμο έχοντας αποκτήσει εξ αρχής το νόημα που το καθιστά σημαντικό, ένα κτίριο α-χρονικό, μια σταθερή σκηνή όπου οι πολιτισμοί είναι οι μόνοι οι οποίοι αλλάζουν³. Η ιστορία

ξαναγράφεται. Διαμορφώνεται έτσι ένα κτιστό παρελθόν, η σημασία και η «καθαρότητα» του οποίου δεν του επιτρέπει να συμμετέχει οργανικά στο «σπιλωμένο» παρόν και μέλλον των σύγχρονων πόλεων. Μια causa prima [πρώτη αιτία] των πρώτων και σπουδαιότερων μητροπόλεων.

Αν πάλι αναλύαμε την ουσία της διατήρησης ως συνάρτηση της επιστημονικής επάρκειας και ηθικής τότε θα πρέπει να έχουμε στο νου το τρομερό δίλημμα της λεγόμενης επιστημονικότητας, ειδικά σε περιπτώσεις όπου συναντούμε παρόμοια αντικείμενα. Η εντύπωση αυτή ενισχύεται και από το γεγονός ότι οι προϋποθέσεις προστασίας ενός μνημείου - συγκεκριμένα της UNESCO - δεν έχουν επιστημονικό χαρακτήρα: αντιθέτως περιγράφονται γενικόλογα και με αόριστα σχόλια τα οποία μάλιστα επιτρέπουν πολλές ερμηνείες. Το επιστημονικό κενό φαίνεται να καλύπτει πλέον η ηθική. Έτσι, η μονοσήμαντη ύπαρξη της ηθικής εκτοπίζει τον χαρακτηρισμό του επιστημονικά ορθού από την διατήρηση και σημαίνει τη φόρτιση της με προθέσεις οι οποίες σχετίζονται με τη συλλογική μνήμη και αυτόματα με την εκάστοτε εξουσία.

² Φρίντριχ Νίτσε (1999 [1886]) *Πέρα από το Καλό και το Κακό*. μτφ. Ζήσης Σαρίνας. Νησίδες: Αθήνα

³ *Αναφορά του Αντονιά για την σταθερή σκηνή (scena fissa) του Aldo Rossi*. Ευδεικτικά αναφέρει: « [...] Μπροστά σε κάποια ακίνητη δομημένη σκηνή κάθε πολιτισμός υποδίδεται τον εαυτό του. Κάθε πολιτισμός είναι μονίχα ένας ρόλος που παίζεται στο ακίνητο θέατρο των κτισμάτων που τον περιβάλλουν [...] » -Αριστέϊδης Αντονιάς, Η αναβολή της κατεδάφισης

¹ Η ουσία ως *significante* ή με την έννοια της σημαντικότητας όπως περιγράφεται από τον Martin Heidegger (1998 [1927]) *Είναι και Χρόνος*. μτφ. Τζαβάρας Γιάννης. Εκδόσεις Δωδώνη: Αθήνα. - δηλαδή «το σύνολο των σχέσεων που σημαίνουν που απαρίζει τη δομή του κόσμου».

Η ισχύουσα διαχείριση του κτιστού παρελθόντος επομένως, πέρα από την σχετικότητα με τις κοινωνικές δομές της εκάστοτε εποχής και τη θεσμοθέτηση της μέσα σε αυτές, δεν μπορεί να προσδιορίσει επαρκώς το ίδιο της το αντικείμενο ειδικά όταν αυτό ξεπερνά τα χρονικά όρια της αρχαιότητας και πλησιάζει στο παρόν. Η πύκνωση των συσχετισμών και των νοημάτων της σύγχρονης πόλης, η εναλλαγή της σημασίας που αυτή αποκτά και το κυριότερο η οργανική συνύπαρξη με την ανθρώπινη καθημερινότητα φαντάζει μη διαχειρίσιμη για ένα καθεστώς διατήρησης που επανασυμβολίζει τα ήδη συμβολιζόμενα, οριοθετεί τα ήδη οριοθετημένα, ξανακίτζει το κτιστό. Τα κτίρια του κοντινού μας παρελθόντος, τα μοντέρνα, λειτουργικά και μορφολογικά επίκαιρα στα κέντρα των πόλεων παραμένουν βουβά ενόσω συρρινώνονται μπροστά στον συμβολισμό και εθνολογικό βάρος των προγονικών ερειπίων και των κραυγαλέων σύγχρονων αρχιτεκτονημάτων. Κι ενόσω αυτό συμβαίνει, η διατήρηση αποκτά εκθετικά τη δύναμή της μέσα από την επανάληψη, ανακηρύσσεται ως μια σύγχρονη λατρεία κι αυτή. Ένα μύθο κουτί, μια συσκευή, ένα σύστημα, ένα αντικείμενο το οποίο το κατανοούμε μόνο μέσα από το τελικό αποτέλεσμα - την υπέρμετρη στατικότητα των ιστορικών πόλεων - και όχι από την διεργασία που συμβαίνει μέσα σε αυτό⁴. Αναζητά «καθαρόαιμα» κτίρια, «καθαρόαιμο» παρελθόν και μέλλον. Θυμόμαστε τα λόγια του John Ruskin «[...] δεν υπάρχει καμία καθαρόαιμη αρχιτεκτονική η οποία να μην είναι ατελής»⁵.

Ένα διαρκές οξύμωρο σε αρχή, μέση και τέλος.

What does t
our memory

⁴ Λήμμα της Wikipedia με τίτλο "Black box"

⁵ John Ruskin (2008[1853]) *The Stones of Venice*. εύρεση ψηφιακά σε Biblioteca Virtual Universal

the future of
y look like?

***“ Η βεβήλωση του
αβεβήλωτου είναι το
πολιτικό καθήκον της
γενιάς που έρχεται ”***

-Giorgio Agamben (2006) *Βεβηλώσεις*, μτφ.
Παναγιώτης Τσαμιούρας, Άγρα: Αθήνα

Βιβλία

- Andreas Huyssen (2003) *Present Pasts Urban Palimpsests and the Politics of Memory*. University Press : Stanford
- Barnett, Louise K. (ed.) (1988) *Heretical Empiricism*. Bloomington: Indiana University Press.
- Eric Hobsbawm (1983) *The invention of tradition*. University Press : Cambridge.
- Frances A. Yates (2012[1966]) *Η Τέχνη της Μνήμης*. μτφ. Άρης Μπερλής. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης: Αθήνα.
- John Ruskin (2008 [1853]) *The Stones of Venice*.
- Le Corbusier (2005 [1923]) *Για μία αρχιτεκτονική*. μτφ. Παναγιώτης Τουρνικιώτης. Εκδόσεις Εκκρεμές : Αθήνα.
- Martin Heidegger (1998 [1927]) *Είναι και Χρόνος*. μτφ. Τζαβάρας Γιάννης. Εκδόσεις Δωδώνη : Αθήνα.
- Michel Foucault (1987[1969]). *Η αρχαιολογία της Γνώσης*. μτφ. Κωστής Παπαγιώργης. Εκδόσεις Εξάντας: Αθήνα.
- Paul Valery (1988) *Ευκαίλιος ή Αρχιτέκτων*. Εκδόσεις Άγρα: Αθήνα.
- Pier Paolo Pasolini (1966). *The Written Language of Reality*.
- Pier Paolo Pasolini (2003) *Empirismo Eretico*. Garzanti: Milano.
- Robert Venturi (1977) *Complexity and Contradiction in Architecture*. The Museum of Modern Art : New York.
- Sharon Zukin (2010) *Naked City : The Death and Life of Authentic Urban Places*. University Press : Oxford
- Άμος Ράποπορτ (2010) *Ανώδυμη αρχιτεκτονική και πολιτιστικοί παράγοντες*. μτφ. Δημήτρης Φύλιππιδης. Εκδόσεις Μέλισσα: Αθήνα.
- Γ.Μπαμπινιώτης. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Β' Έκδοση
- Ζήσης Κοτιώνης (2004) *Η τρέλα του τόπου*. Εκδόσεις Εκκρεμές : Αθήνα.
- Παναγιώτης Τουρνικιώτης (2006) *Η αρχιτεκτονική στη σύγχρονη εποχή*. Εκδόσεις Futura : Αθήνα.
- Τ. Σ. Έλιοτ (1997) *Κοιτάειλ πάρν*. Εκδόσεις Γκοβόστη : Αθήνα.
- Φρίντριχ Νίτσε (1999 [1886]). *Πέρα από το Καλό και το Κακό*. Μτφ. Ζήσης Σαρκίας. Νησιδες: Αθήνα.
- Χρήστος Χρυσόπολος (2010) *Ο βομβιστής του Παρθενώνα*. Εκδόσεις Καστανιώτη : Αθήνα.

Άρθρα

- Alois Reigl (1982) *The Modern Cult of Monuments : Its Character and Its Origin*
- Andreas Huyssen (2006) *Nostalgia for Ruins*. Grey Room. No. 23.
- Beatriz Plaza (2007) *The Bilbao effect (Guggenheim Museum Bilbao)*. Faculty of Economics. University of the Basque Country.
- Beatriz Ramo (2011) *In the Name of the Past : Countering the Preservation Crusades*. MONU. #14 Editing Urbanism.
- Lucas Dean (2011) *Apoptotic Woomera 2035*. MONU. #14 Editing Urbanism.
- Maurice Halbwachs (1950) *Space and the Collective Memory*
- Oliver Martin / Giovanna Piatti (2008) *World Heritage and Buffer Zones. International Expert Meeting on World Heritage and Buffer Zones*. Davos, Switzerland 11 – 14 March
- OMA / Rem Koolhaas (2011) *Extreme Demolition Extreme Preservation*. MONU. #14 Editing Urbanism
- Simone Pizzagali (2011) *Beyond Editing : The Construction of Sense through the Narration of Reality*. MONU. #14 Editing Urbanism.
- Αριστείδης Αντονάς. Η αναβολή της κατεδάφισης
- Πάνος Κούρος (1998) *Ερείπιο και Περιβάλλον. Ιστορική Ανασκόπηση και Νέες Θεωρήσεις*. Τεχνολογία, περιοδικό του Πολιτιστικού Τεχνολογικού Ιδρύματος ΕΤΒΑ 8/1998

Διαδίκτυο

http://isites.harvard.edu	http://failedarchitecture.com
http://nytimes.com	http://designboom.com
http://whc.unesco.org	http://docomomo.com
http://faculty.washington.edu	http://europe.newsweek.com
http://archdaily.com	http://web.mit.edu
http://oma.eu	http://st-ar.nl
http://wikipedia.org	http://blod.gr

